

КУЛЬТУРА

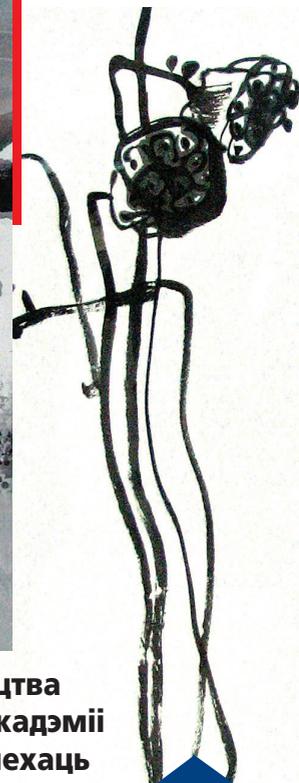
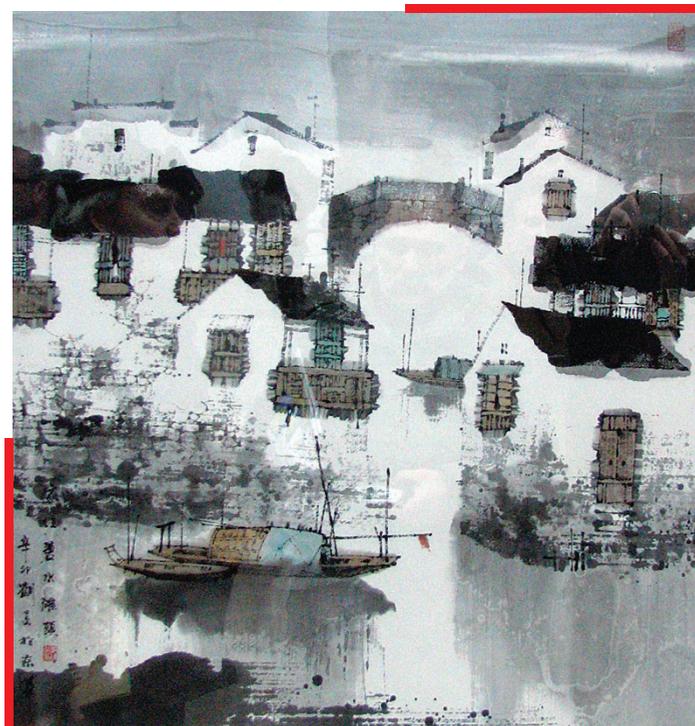
WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Фота Юрыя ІВАНОВА

Лёс «Залатога Фаліянта-2012», думаецца, асабліва важнага ў Год кнігі, вырашыцца на наступным тыдні...

Пасля вернісажу ў сталічным Палацы мастацтва і майстар-класа ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў кітайскія мастакі паабяцалі прыехаць у Беларусь яшчэ, каб маляваць зімовыя пейзажы.

ПЕКИНСКАЯ ГРАФІКА

С. 7

С. 9

ЧАГО ХОЧА РЭЖЫСЁР?

С. 2 **ЗОЛАТА ГОДА КНІГІ**

МАЁНТАК — РАЗ! СЯДЗІБА — ДВА! ВЫНІК — ТРЫ!

Аўкцыённы лёс помнікаў гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі разглядаем на палосах «Соцыуму»...

С. 4 — 5

Пастаноўка «Гора ад розуму» ў Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя Максіма Горкага дала нагоду паразважаць над новымі трактоўкамі класічных п'ес.

Фота Аляксандра ДАМУТРЫЕВА

Ад "сталіцы" да "сталіцы" праз сталіцу!

Мінскі панядзелак Гомеля...

23 студзеня ў Мінску адбудуцца завяршальныя мерапрыемствы праекта "Гомель — Культурная сталіца Беларусі і СНД-2011".

Як паведаміў "К" начальнік упраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Вадзім Шчэрбіч, у Нацыянальным мастацкім музеі гэтым днём запланавана адкрыццё выстаўкі старадаўніх фаліянтаў з фондаў Гомельскай абласной універсальнай бібліятэкі імя У.І. Леніна і Веткаўскага музея народнай творчасці імя Ф.Шклерава. Мерапрыемства пройдзе ў рамках абвешчанага ў нашай краіне Го́да кнігі.

Таксама, па словах намесніка начальніка ўпраўлення культуры Гомельскага абласнога выканаўчага камітэта Вольгі Антоненка, 23 студзеня ў Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай музычнай тэатры запланавана

правядзенне яшчэ дзвюх знакавых выставак. У час адной з іх жыхары і госці Мінска пазнаёмяцца з выробамі майстроў народнай творчасці Гомельшчыны, а на другой будучы экспанавацца фотаздымкі культурных мерапрыемстваў, што прайшлі

летась у Гомелі. Таксама ў панядзелак у Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай музычнай тэатры пакажуць спектакль Гомельскага абласнога драматычнага тэатра "Хросная маці" паводле п'есы Максіма Горкага "Васа Жалязнова".

А ўвогуле, як адзначыла Вольга Антоненка, пад час акцыі "Гомель — Культурная сталіца Беларусі і СНД-2011" у абласным цэнтры адбылося звыш 200 культурных мерапрыемстваў, што наведалі як жыхары Беларусі, так і госці з блізкага і далёкага замежжа.

Таксама ў Нацыянальным мастацкім музеі ў панядзелак адбудзецца і прэс-канферэнцыя з нагоды завяршэння акцыі "Гомель — Культурная сталіца Беларусі і СНД-2011".

На здымку: Палац Румянцавых і Паскевічаў у Гомелі цягам 2011-га з'яўляўся адным з цэнтраў акцыі "Культурная сталіца Беларусі і СНД".

...І пятніца Нясвіжа

27 студзеня ў ратушы галоўнага горада Радзівілаў бярэ пачатак рэспубліканская акцыя "Нясвіж — Культурная сталіца Беларусі 2012 года".

Як паведамляе "К" начальнік упраўлення культуры Мінскага аблвыканкама Анатоль Акушэвіч, пад час афіцыйнай цырымоніі мясцовым уладам будзе ўручаны адпаведны сертыфікат. Мяркуюцца падпісанне Культурнай праграмы падзей года. Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка і старшыня Мінскага аблвыканкама Барыс Батура разам з сертыфікатам, як мяркуецца, уручаць старшыні Нясвіжскага райвыканкама Івану Крупко сімвал "культурнай сталічнасці" Нясвіжа.

Паводле адной з задум, агучаных Анатолем Акушэвічам, ля ратушы ў гэты дзень будзе ўзноўлена атмосфера XVIII стагоддзя. Цяпер зацвярджаецца сцэнарый тэатралізаванай і касцюміраванай фееры. Можна меркаваць, што ў сцэнарную тканіну яе мудрагеліста будучы ўплечены адметныя гістарычныя "карцінкі", без якіх цяжка ўявіць вытанчанасць тагачаснага Нясвіжа: узвышанае гучанне прыдворнай капэлы, строгая шыкоўнасць гарадскога кадэцкага корпуса, школы флоры і афіцэраў у Альбе і радзівілаўскага войска, унутрынашч аднаго з буйных у Еўропе балетных тэатраў...

Да ўдзелу ва ўрачыстай цырымоніі запрашаюцца ганаровыя грамадзяне Нясвіжа, ветэраны працы...

Плануецца, што ля ратушы будзе

адкрыты радзівілаўскі лядовы каток, а ў Нясвіжскім замку пройдзе оперная прэм'ера. Увечары ў мясцовым Цэнтры культуры на святочны канцэрт збіраюцца лепшыя творчыя сілы вобласці і рэспублікі.

Яўген РАГІН

Навінкі "Залатога Фаліянта" -2012

"К" пісала ўжо, што 24 — 25 студзеня Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь ладзіць 51-ы Нацыянальны конкурс "Мастацтва кнігі-2012".

Ён, як вядома, скіраваны на далейшае развіццё кніжнага мастацтва, павышэнне мастацкай і паліграфічнай культуры, папулярызаванасць дзейнасці нашых выдавецтваў цягам 2010 — 2011 гадоў. Сёлетні конкурс, як паведамляе для "К" кансультант упраўлення выдавец-

кай дзейнасці і кніжнага гандлю Міністэрства інфармацыі Валерый Рагалевіч, пэўным чынам адрозніваецца ад папярэдняга.

Справа ў тым, што амаль удвая скарачаны конкурсныя намінацыі. Да прыкладу, падкрэслівае Валерый Рагалевіч, выданні па выяўленчым мастацтве, а таксама факсімільныя, рэпрэзентывы і бібліяфільскія аб'яднаны ў намінацыю "АРТ-кніга", літаратурна-мастацкія — у "ЛІТ-фармат"... Зроблена гэта для таго, каб конкурс набыў большую важкасць і значнасць.

Інакш кажучы, за Гран-пры "Трыумф" паспрачаюцца сапраўды лепшыя з лепшых.

У конкурсе, як зазначае Валерый Рагалевіч, прымаюць удзел шэсць дзяржаўных выдавецтваў і найлепшыя прыватныя, а таксама выдавецтва цэнтры самых розных ведамстваў і арганізацый. Беларускай фонд культуры, да прыкладу, прадстаўляе дзесяцімоўны трохтомнік Максіма Багдановіча і "Дзікае паляванне караля Стаха" Уладзіміра Караткевіча.

А.С.

На "Тэлеваршыню" — па сцэнарый

Некалькі дзён таму Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь пачало прымаць заяўкі на ўдзел ў VIII Нацыянальным конкурсе "Тэлеваршыня". У гэтым годзе намінацыя стане на адну больш, чым летась.

Дадалася намінацыя "Лепшы сцэнарыст", вынікі па якой, дарэчы, ужо падводзіліся ў самым першым конкурсе. Як паведаміў "К" начальнік упраўлення электрон-

ных СМІ Міністэрства інфармацыі Уладзімір Ядрэнаў, такі ход зроблены для таго, каб пашырыць спектр і ўплывовасць прэміі.

Усяго намінацый стала 22: лепшая інфармацыйная, грамадска-палітычная (публіцыстычная), культурна-асветніцкая, музычна-забаўляльная і спартыўная праграмы, лепшая праграма для дзяцей і юнацтва, лепшы тэлевізійны дызайн, лепшы дакументальны фільм, рэгіянальны праект года, лепшая праграма навін рэ-

гіянальнага тэлебачання, сацыяльная рэклама, а таксама Гран-пры — "Тэлевізійны праект года".

У "асабістым заліку" вызначаць лепшага вядучага інфармацыйнай, грамадска-палітычнай, музычна-забаўляльнай праграм, лепшага спартыўнага каментатара, вядучага рэгіянальнага тэлебачання, рэпарцёра, ржысёра, апэратара, сцэнарыста, тэлевізійнага прадзюсара.

Таксама сёлета прафесійнаму журы будзе дадзена магчымасць вызначыць уладальніка Спецыяльнага прызга, калі штосьці адметнае з матэрыялаў, падарызаных на конкурс, не будзе падпадаць ні пад адну з вышэй названых намінацый.

Загадайце на зорку

23 студзеня Беларускай дзяржаўная філармонія і Дзяржаўны камерны аркестр на чале з Яўгенам Бушковым распачынаюць новы творчы праект — цыкл канцэртаў "Узыходзячыя зоркі". У ім будучы выступы лаўрэаты спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, а таксама маладыя замежныя выканаўцы.

маладыя перспектыўныя салісты. І не толькі замежныя, як будзе гэтым разам. Вельмі хочацца паказаць нашу творчую моладзь! Бо, здарэцца, музыканты перамагаюць на прэстыжных конкурсах, становяцца стыпендыяты, а з часам — і лаўрэатамі спецыяльнага фонду Прэзідэнта краіны, атрымліваюць матэрыяльную дапамогу, але выступленню ім усё роўна не хапае. Моладзі ж так хочацца хутчэй рэалізаваць свае памкненні! Дык чаму б ёй не дапамагчы ў гэтым? Пакуль усё робім сваімі сіламі. Але плануецца, што прадоўжыць ініцыятыву змогуць і іншыя творчыя калектывы: салісты будучы выступы з рознымі аркестрамі і ансамблямі...

У першым канцэрце мы ўбачым ужо добра вядомую ў нас 16-гадовую амерыканскую скрыпачку Эстэр Ю: яна з першага свайго прыезду скарыла не толькі надзвычайнай віртуознасцю, але і тонкай музычнасцю. Саліраваць будзе і юны бельгійскі віяланчэліст Ліяў Кербель, якога ў нас ведаюць пакуль толькі знаўцы і... гамяльчане: у снежні ён стаў уладальнікам Гран-пры на X Міжнародным конкурсе "Музыка надзеі" ў Гомелі.

— Ідэя гэтага праекта, — распавёў мастацкі кіраўнік і галоўны дырыжор Дзяржаўнага камернага аркестра Беларусі Яўген Бушкоў, — нарадзілася колькі месяцаў таму. У канцэртах цыкла будучы выступы

У выйгрышы ад такой ініцыятывы застануцца, безумоўна, усе. Маладыя беларускія музыканты атрымаюць новыя магчымасці выйсці да публікі, параўнаць сваё майстэрства з майстэрствам сваіх замежных аднагодак. Слухачы пачуюць новыя інтэрпрэтацыі класічных твораў (праграму першага вечара, дарэчы, складуць інструментальныя канцэрты Моцарта, Бетховена, Сен-Санса), запомняць новыя імёны і, пэўна, будучы сачыць за творчасцю іх уладальнікаў надалей.

"Паралельныя" балеты

Балетная трупя нашага Вялікага тэатра працягвае гастролі па Германіі і Аўстрыі, якія распачаліся больш як месяц таму. Рэкорднымі з'яўляюцца не толькі тэрміны (з 13 снежня па 5 лютага), але і тое, што адначасова балетныя спектаклі тэатра ідуць і ў Мінску, прычым — таксама з лепшымі салістамі.

Спектакляў даём шмат, усе ідуць з вялікім поспехам, публіка прымае добра. Замест захопленых эпітэтаў, скажу толькі адно: імпрэсарыя, з якім мы працуем, плануе запрашаць нас штогод, на гэты ж каляндры перыяд — снежань і студзень.

Як заўсёды, вялізнае ўражанне зрабіла Вольга Гайко — у "Лебядзіным возеры". У "Шчаўкунку" — Ірына і Алег Яромкіны, Людміла Кудраўцава. Цяпер паехала Кацярына Алейнік. За час гастролей, калі спектаклі паўтараюцца шмат разоў адзін за другім, імкліва набраў майстэрства малады Ігар Аношка: яму давялося быць Прынцам у абодвух балетах. Шмат новых уражанняў атрымалі і нашы беларускія прыхільнікі. Да прыкладу, днямі ў нас ішоў, можна сказаць, "абноўлены" "Дон Кіхот", дзе танцавалі маладыя салісты. Аляксандра Бутрымовіча можна было ўбачыць у партыі Базіля, а Таццяна Уласеня ўпершыню станцавала Мерседэс. Дый склад кардэбалета на гэтым спектаклі абнавіўся працэнтаў, мабыць, на восемдзесят.

Што ні кажыце, а нашай балетнай трупе сумаваць не даводзіцца. Вернуцца артысты з гастролей — усё адзін дзень на адпачынак, а там — новая праца. У пачатку сакавіка прыязджае Мікіта Далгушын — будзе ставіць новую "Жызэль". Прэм'ера прымеркавана да Міжнароднага дня тэатра.

Н.Б.

На здымку: сцэна з балета "Дон Кіхот".

Крылы Ружанаў

Намеснік начальніка ўпраўлення культуры Брэсцкага аблвыканкама па будаўніцтве Дзмітрый Сачкоўскі паведамляе “К”, што на першую чаргу аднаўлення паўднёвага крыла Ружанскага замка з абласнога бюджэту выдаткавана 600 мільёнаў рублёў.

Гэты аб’ект — адна з асноўных турыстычных “прынад” Брэсцчыны. Цягам няпоўнага мінулага года, пасля ўводу ўсходняга флігеля з уязной брамай, Ружанскі замак агледзела не адна сотня наведвальнікаў. Білетаў прададзена амаль на 70 мільёнаў рублёў. Па словах Дзмітрыя Сачкоўскага, у бліжэйшы час гэтая сума павялічыцца ў разы.

Ва ўсходнім флігелі, узноўленым у стылі XVII — XVIII стагоддзяў, дзейнічаюць, як вядома, музейныя залы, прысвечаныя роду Сапегаў, і сувенірная крама. Сёння, як распавядае “К” начальнік аддзела культуры Пружанскага райвыканкама Канстанцін Панімаш, адна з прыватных гродзенскіх фірм за-

нята ўнутраным мастацкім афармленнем трох экспазіцыйных і выставачных залаў на першым і другім паверхах заходняга замкавага флігеля.

Гэтыя памяшканні “засяляюць” манекены ў старадаўніх строях. У адной з залаў будучы выстаўляцца творы сучасных мастакоў і майстроў. Уладкоўваецца камін. А ў гасцёўні Сапегаў супрацоўнікі музея “Ружанскі палацавы комплекс Сапегаў” і мясцовага Цэнтра культуры і вольнага часу будучы ладзіць тэатралізацыі.

Неаспрэчна і тое, што турыстаў прывабіць штогадова абласны фестываль “Ружанская брама”, які чэрвеньскімі днямі пройдзе тут другі раз. Запланаваны шляхецкі бал, кірмаш рамеснікаў, сустрэчы з лепшымі творчымі калектывамі Брэсцчыны...

Застаецца дадаць, што ў выніку адраджэння паўднёвага палацавага крыла тут з’явіцца тэатр, размешчаны ў асобным будынку. Турыстычныя групы будучы наведваць спектаклі па асобных білетах.

Яўген РАГІН

“Талаш”: тэлепрэм’ера

Нацыянальная кінастудыя “Беларусьфільм” напрыканцы студзеня прадастаўляе прэм’еру чатырохсерыйнага тэлевізійнага мастацкага фільма “Талаш” паводле знакамітай аповесці “Дрыгва” класіка беларускай літаратуры Якуба Коласа. Стужка была знята ў мінулым годзе рэжысёрам Сяргеем Шульгой па ўласным сцэнарыі.

Гарбук. Астатнія ролі выконваюць таксама народныя — Генадзь Аўсяннікаў, Аўгуст Мілаванаў, Аляксандр Ткачонак, заслужаная артыстка краіны Зінаіда Зубкова, артысты Ніна Разанцава, Таццяна Андросава, Павел Харлачук, Настасся Баброва, Алена Дуброўская ды іншыя. Кансультантам карціны выступілі расійскі рэжысёр Генадзь Палок, творчы лёс якога шчыльна звязаны з “Беларусьфільмам”.

Як паведамляе прэс-служба Белтэле радыёкампаніі, гістарычная драма “Талаш” будзе дэманстравацца ў дзённым тэлеэфіры тэлеканала “Беларусь 1” у суботу і нядзелю — 28 і 29 студзеня.

На здымку: пад час працы над фільмам.

Аповесць “Дрыгва” была напісана Якубам Коласам у 1934 годзе і, добра вядомая некалькім пакаленням беларускіх чытачоў, неаднойчы ўвасаблялася на тэатральнай сцэне. “Талаш” — першае з’яўленне на экране герояў гэтага твора пісьменніка, чыё 130-годдзе з дня нараджэння сёлета адзначае Беларусь. Аўтар стужкі Сяргей Шульга пастараўся надаць сюжэтным лініям і вобразам аповесці Коласа больш сучаснае гучанне, сканцэнтраваны асноўны драматургічны канфлікт да асабістага.

У стужцы задзейнічаны выключна беларускія акцёры. Галоўнага героя ўвасабляе народны артыст Беларусі Генадзь

“Паштальён” прынёс сумную вестку...

У панядзелак на 57 годзе пайшоў з жыцця вядомы скульптар Уладзімір ЖБАНАЎ.

Майстар гарадской скульптуры, той, што, ледзь з’явіўшыся, становіцца месцам наведвання гараджан і турыстаў, пакінуў пасля сябе ўлюбёныя мінчанамі і гасцямі сталіцы кампазіцыі “Незнаёмка”, “Экіпаж”, “Дзяўчынка з парасонам”, “Паштальён”... Ня мала запамінальных скульптур Уладзіміра Жбанова засталася ў шэрагу гарадоў Беларусі (Бабруйск, Ліда, Магілёў, Маладзечна, Светлагорск ды іншыя), а таксама замежжа (у Германіі, Расіі, Украіне).

Рэдакцыя “К” выказвае свае шчырыя спачуванні родным і бліжэйшым скульптара.

Гэты кадр — не пастаноўка. Незнаёмец — ці незнаёмка — прынёс невялічкі букет кветак да “Паштальёна” ў дзень, калі не стала Уладзіміра Жбанова. На вялікі жаль, на пачатку тыдня бронзавы “сімвал сувязістаў” прынёс не радасную, а сумную вестку...

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь выказвае шчырыя спачуванні сям’і, родным і бліжэйшым у сувязі са смерцю скульптара Уладзіміра Іванавіча ЖБАНОВА.

Беларускі саюз мастакоў выказвае спачуванне родным і бліжэйшым у сувязі з напаткаўшым іх горам — смерцю ЖБАНОВА Уладзіміра Іванавіча, вядомага скульптара, члена Беларускага саюза мастакоў.

Народны абрад нельга паказаць у зручны для замоўцы час. Той жа Шчадрэц, калі ў розных кутках Беларусі гудуць самабытныя карнавалы, бывае толькі раз на год. Таму навукова-практычны семінар “Турызм як дзейсны сродак захавання нематэрыяльнай культурнай спадчыны” адбыўся менавіта 13 студзеня. Невыпадковым было і месца яго правядзення — радзіма найвядомейшага сёння ў краіне народнага абраду “Калядныя цары”. Пабачыўшы яго на ўласныя вочы, удзельнікі семінара атрымалі і дадатковую “ежу” для аналізу, і карысны досвед. Без сумневу, у той або іншай ступені ён прымяняльны і ў іншых вёсках ды мястэчках, дзе захаваліся праявы аўтэнтчнай культуры, але яшчэ пакуль што няма турызму. Арганізатарамі семінара, які прайшоў у Капыльскім раённым краязнаўчым музеі, выступілі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Міністэрства спорту і турызму краіны, грамадскае аб’яднанне “Адпачынак у вёсцы”, Нацыянальная камісія па справах UNESCO і, безумоўна, мясцовыя ўлады. — Па сутнасці, гэтым семінарам мы адкрываем вялікае супрацоўніцтва паміж нашымі міністэрствамі, грамадскасцю, мясцовымі ўладамі і турыстычнымі арганізацыямі ў справе захавання нематэрыяльнай культурнай спадчыны, — адзначыла адзін з непасрэдных арганізатараў падзеі, начальнік аддзела навукова-метадычнага забеспячэння дзейнасці па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Інстытута культуры Беларусі Ала Сташкевіч.

рэзка выступіла супраць яе камерцыялізацыі і ўвогуле “іншародных уварванняў” на гэтую тэрыторыю.

— Наша ўмяшальніцтва ў народную культуру — якімі светлымі памкненнямі яно ні тлумачылася б — “спрыяе”, на жаль, толькі яе руйнаванню і дэградацыі, — мяркуе навукоўца. — Нельга бясконца піць з крыніцы, не могуць нічим яе напоўніць. Народнае мастацтва — невычэрпнае? Наўрад ці...

Шчадрэц у Семежаве сёлета праходзіў не зусім так, як стагоддзі таму. Кожны рух тых самых “цароў” фіксаваўся на дзясяткі фота- і відэакамер. Часам аператары прасілі “зрабіць дубль” або папазіраваць у той ці іншай паставе, каб тэлекарэспандэнт мог знайсці добрае месца для стэндапа. Вось яны, выдаткі папулярнасці!

З іншага боку, увага “старонніх людзей” можа не абы-як стымуляваць самапавагу саміх носьбітаў традыцыі, пазбаўляючы іх комплексу непаўна-вартаснасці ды адчування, нібыта яны марнуюць час на непатрэбную справу. Да таго ж, “цароў”, чые постаці на сямейскай вуліцы выпраменьвалі

Народны абрад — гэта не шоу-праграма!, або Што рабіць, каб не “задушыць” аўтэнттыку ў абдымках турызму?

“Амартызатар” без Парфянона: як “нематэрыяльная” спадчына змяніла імідж вёскі?

Дывідэнды без эксплуатацыі

Трансфармацыю батлейкі ў паўна-вартасны народны тэатр, якая яшчэ за дзедам-шведам адбылася ў Семежаве, даследчыкі звязваюць, у тым ліку, і з адметнасцямі тамтэйшай архітэктуры. Мясцічка некалі былі ўласцівыя “пагонныя двары” — вялікія сенцы, якія злучалі ў адну лінію ўсе пабудовы сядзібы і час ад часу становіліся імпрэвізаванай тэатральнай залай.

Сёння Семежава не можа пахваліцца ні гэтымі, ні якімі іншымі архітэктурнымі адметнасцямі. Паньлыя будынкі савецкай пары тут не разнастайца стромкія вежы касцёлаў, а вуліца раптам не збочыць у прысады рамантычнага парку, што атачае шляхецкі палац...

Менавіта таму да нядаўняга часу падарожнікі абміналі Семежава бокам. І хіба даследчыкі ведалі і пра “...Цароў”, і пра тое, што, зайшоўшы ў звычайную з выгляду хату, ты можаш трапіць у сапраўдны міні-музей народнага ткацтва, а па сумяшчальніцтве яшчэ і ў кавярню з ладным меню беларускай кухні. Як ні дзіўна, “неадчувальная” спадчына аказалася куды больш жывучай за матэрыяльную.

Для кардынальнай змены іміджа вёскі спатрэбілася ўсяго пару гадоў — менавіта столькі часу прайшло пасля ўключэння “Калядных цароў” у Спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны чалавецтва UNESCO. Дзясяткі

тэлесожтаў і газетных публікацый у момант прыцягнулі да Семежава грамадскую цікавасць. Больш за тое: унікальны абрад можа прэтэндаваць на ролю галоўнага культурна-турыстычным брэнда ўсяго Капыльскага раёна, дзе няма ні мора, ні гор, ні Парфянона. Але затое ёсць “...Цары”, якіх больш няма нідзе!

Адпаведна, нам зусім не абавязкова шукаць прыклады ўплыву нематэрыяльнай спадчыны на жыццё рэгіёна дзесьці ў Афрыцы — вось яны, побач! Іншая справа — як прымусяць гэты брэнд прыносіць адчувальныя “дывідэнды” (духоўныя, матэрыяльныя, сацыяльныя, дэмаграфічныя і г. д.), не пашкодзіўшы саму яго сутнасць бяздумнай “эксплуатацыяй”. Семінар стаў першай спробай пошуку адказу на гэтае нялёгкае пытанне.

Турыстызацыя: pro et contra

Семінар заадзіночыў за “круглым сталом” як практыкаў агратурызму, так і навукоўцаў-фалькларыстаў. Іх пазіцыі адносна з’яўлення і мэтазгоднасці “турыстызацыі” народнай культуры істотна падзяліліся. На думку старшага навуковага супрацоўніка Інстытута мастацтвазнаўства і фальклору НАН Беларусі Тамары Варфаламеевай, любоў гарадскіх жыхароў да фальклору нярэдка душыць яго ў сваіх абдымках. Таму вядомая даследчыца нематэрыяльнай спадчыны досыць

адпаведны статусу гонар, медныя трубы, як падавалася, не сапсавалі — абрад усё ж застаўся абрадам, са сваім адпачатным зместам.

Безумоўна, стратэгія неўмяшальніцтва была б цалкам дарэчнай у тым выпадку, калі б аўтэнтчная спадчына не патрабавала тэрміновай абароны (уласна, сямейскага абраду абнесены ў Спіс UNESCO менавіта з такой фармулёўкай). Яе аб’ектыўнасць у дачыненні да многіх праяў нематэрыяльнай народнай культуры — відавочная, і яна вымагае менавіта актыўнай пазіцыі. Адсюль і пытанне: што рабіць?

У выпадку з помнікамі архітэктуры ўсё, збоўшага, зразумела. Як адзначыла Ала Сташкевіч, агульнага “рэцэпту” захавання элемента нематэрыяльнай спадчыны няма і быць не можа (бо і кожны з такіх помнікаў — унікальны). Але пэўныя ўніверсальныя прыніцы ўсё ж можна вылучыць. Адзін з іх — гэта менавіта фарміраванне самапавагі ў носьбітаў традыцыі, другі — з’яўленне ў іх чыста прагматычнага стымулу праз развіццё турызму.

Вось прыклад. Зняўшы пакой у карпацкай вёсцы, дзе жыхары паранейшам гавораць на “сваёй” мове, дакладную назву якой ведае хіба кваліфікаваны дыялектолаг, можна лёгка пераканацца ў тым, што захаванню яе аўтэнттыкі перашкаджае зусім не турыстычны фактар, які прысутнічае тут яшчэ з часоў Аўстра-Венгерскай імперыі.

(Заканчэнне на стар. 11.)

Ініцыятыва дзяржавы па перадачы занябаных шляхецкіх сядзіб у прыватныя рукі ад пачатку выклікала ў многіх асцярожны скепсіс. На шчасце, факты чым далей, тым больш яго абвяргаюць. Толькі за апошнія месяцы мінулага года ажно чатыры маёнткі былі выстаўлены на аўкцыён, і два з іх знайшлі новых гаспадароў. Такі вынік ("фіфці-фіфці") красамоўны сам па сабе. Казаць пра інвестыцыйны бум у гэтай сферы, вядома, было б перабольшаннем. Але і знаёмая мантра "Ды каму гэты дзур патрэбны?", якую неаднойчы даводзілася чуць ад адказных асоб, таксама выглядае неадпаведнай рэчаіснасці.

"Прыватызацыя" помнікаў спадчыны — гэта новая для нас з'ява, і таму кожны яе выпадак павінен стаць карысным досведам, што можа быць як станоўчым, так і адмоўным.

Цана як бар'ер для старту

Эпапея з аднаўленнем ды прысаваннем колішняга палаца Патоцкіх, што знаходзіцца ў цэнтры Беразіна на стромкім беразе амаль аднайменнай ракі, доўжылася не адно дзесяцігоддзе. Увесь гэты час адзіны архітэктурны помнік гарадка быў для яго не гонарам, але сапраўдным галаўным болем. Закінуты будынак з пустымі аканіцамі прывабліваў не турыстаў, а зусім іншую катэгорыю насельніцтва. Добра хоць, што яшчэ з дахам яму пашчасціла: будынак быў перакрыты наоў з бляхі ў гады "перабудовы" і дзякуючы гэтаму не ператварыўся ў руіны.

Пару гадоў таму яго перадалі на баланс райаддзела фізічнай культуры, спорту і турызму, які плановаў зрабіць там гатэль ды рэстаран. З абласнога бюджэту былі выдаткаваны сродкі на падрыхтоўку праектнай дакументацыі. Архітэктары сярша прадставілі прыгожую "карцінку" — эскізы праект, які дэманстраваў магчымы выгляд парэпанай камяніцы ў будучыні. Потым перайшлі ўжо і да архітэктурнай стадыі, падрабязна апісаўшы прафесійнай мовай алгарытм ператварэння...

На гэтыя работы затрачана каля 240 мільёнаў рублёў. Але тут фінансаванне было прыпынена, і прыгожая "карцінка" рызыкавала застацца... проста карцінкай. Тым больш, што праектна-каштавыя дакументацыя мае ўласціваць састарвацца.

Таму Бярэзінскі райвыканкам прыняў ці не адзінае слушнае ў дадзеным выпадку рашэнне: перадаць аб'ект прыватніку. Сказана — зроблена. 1 лістапада мінулага года палац быў выстаўлены на аўкцыён, дзе яго адразу літаральна "адарвалі з рукамі". У саборніцтве прынялі ўдзел чатыры прэтэндэнты (для такіх выпадкаў гэты лік выглядае ўнушальна), а выйграла яго мінская фірма.

Прыкладна ў той самы час з малатка ўжо ў каторы раз паспрабавалі пусціць і іншую сядзібку — у вёсцы Савейкі, што ў Ляхавіцкім раёне. Толькі вось... малаток гэты ніводнага разу так і не цюкнуў. Да канца года аўкцыён паўторна абвешчаўся яшчэ двойчы — з такім самым нулявым вынікам. Ніводнай заяўкі на яго пададзена не было, як быццам над маёнткам Навіцкіх вісіць нейкі даўні праклён!

Здавалася б, гэта — дыягназ. Але выснова пра інвестыцыйную непрыцягальнасць сядзібы ў Савейках падаецца ўсё ж заўчаснай. Чаму?

"Вагавыя катэгорыі" двух згаданых маёнткаў істотна адрозніваюцца, прычым яўна не на карысць бярэзінскага. Дом Патоцкіх шчыльна аточаны непрывабнымі навабудамі пазнейшых часоў, паўстанне якіх маляўніча дэманструе, навошта патрэбны праекты ахоўных зон. А ў Савейках да нашага часу амаль без страт захаваўся цэласны ансамбль, што можна лёгка ачысціць ад "іншародных уварванняў". Тут і адметны сваёй архітэктурай палац (дзіўны сплаў барока і класіцызму), і зграбныя

прастаяў спусцелы зусім нядоўга. Колькі гадоў таму завод збанкрутаваў, а напрыканцы года мінулага мясцовым уладам удалося знайсці для сядзібы новага гаспадара — яшчэ, так бы мовіць, "па гарачых слядах", пакуль дэструктыўныя працэсы не паспелі набраць сілу. Як адзначыў намеснік старышыні Пружанскага райвыканкама Мікалай Кудравец, імі рухаў менавіта гэты разлік, а не жаданне атрымаць за аб'ект як мага больш сродкаў.

— Вырашэнне лёсу праблемных помнікаў спадчыны Пружаншчыны — гэта найважнейшая на-

дзела культуры райвыканкама Канстанцін Панімаш. — Лічу, нам з ім проста пашчасціла.

Не спыняцца на недасягнутым

Здавалася б, 400 з гакам тысяч долараў — гэта цалкам прымальная плата за цэлы палацава-паркавы ансамбль. І каб сёння ён меў такі самы "таварны выгляд", як і пры Навіцкіх, пытанню нават і не ўзнікала б. Але зважаючы на цяперашні стан маёнтка, можна меркаваць, што кошт яго аднаўлення вымяраецца нават не ў сотнях тысяч, а ў мільёнах долараў.

той або іншы тавар вызначае менавіта рэальны рыначны попыт. І менавіта аўкцыён, з яго адносна плыткімі ўмовамі, дазваляе правесці дыягностыку "метадам тыку".

У аксіяматычнасці гэтага прычыпу ўжо паспелі пераканацца ў Ваўкавыскім раёне. Нагадаем, што менавіта там упершыню ў краіне было апрабавана "ноу-хаў" продажа сядзібы з аўкцыёна, і тое дазволіла назапасіць надзвычай каштоўны досвед — між іншым, станоўчы.

Стартавая цана сядзібы ў Красках напачатку таксама вымяралася ў мільярдах рублёў. Але ў

КАБ МАЛАТОЧКА "ЦЮКНУЎ",

Ці здыме аўкцыён "праклён незапатрабаванасці" з сядзіб?

гаспадарчыя пабудовы, і шыкоўны некалі парк — адным словам, гатовы санаторый або пансіят.

Дык, можа, справа і сапраўды ў родавым праклёне ці ў іншым уздзеянні паранармальнага сіла? Катэгарычна ў гэтым сумняваюся!

Амаль два гады таму мне давялося асабіста гутарыць з прадпрымальнікам, які доўга і ўсур'ёз намерваўся выкупіць савейкаўскую сядзібку, каб ператварыць яе ў рэспектабельны турыстычны комплекс (падрабязна гл. у "К" № 11 за 2010 г.). Паводле яго слоў, бар'ер, што перашкодзіў ажыццяўленню гэтай задумы, — стартавая цана аб'екта: на той момант яна перавышала два мільярды рублёў.

— Даруйце, але ж за тыя самыя грошы я мог бы набыць сядзібку на поўдні Францыі, — адзначыў бізнесмен. Больш яго ў Савейках, мабыць, і не бачылі.

На нядаўніх аўкцыёнах за маёнтка прасілі ніяк не менш за 3,66 млрд. р у б л ё ў . Мяркуючы па ўсім, яго ўласнік — Ляхавіцкая раённая бальніца — не схільны і с ц і на ўступкі і

запускаць у дзеянне "галадскі прынецп": паступовае зніжэнне цаны ажно да той стадыі, калі яна задаволюць пакупніка, і малаточак усё ж цюкне.

Вынікі, як мы бачым, несучышальныя — і для самога ўласніка, і для патэнцыйных інвестараў, і, у першую чаргу, для самой сядзібы, дзе ўжо даўно ідуць павольныя працэсы руйнавання: большая яе частка сёння не выкарыстоўваецца.

Сядзібка "Лінова" ў пасёлку Інтэрнацыянальны, што на Пружаншчыне, пашчасціла ў гэтым плане. Вялікі класіцыстычны палац, ладную частку якога займала кантора мясцовага спіртзавода,

Справа яшчэ і ў тым, што далёка не кожны зацікаўлены прадпрымальнік гатовы выкласці амаль паўмільёна долараў адразу, на "сподачку з блакітным беражком". У адрозненне ад Карэйкі, сучасныя бізнесмены не захоўваюць свае грошы ў валізцы, адразу пускаючы іх у справу. Іншая рэч — выдаткоўваць сродкі паступова, па меры прасоўвання рэстаўрацыйных работ, якія так ці інакш будуць доўжыцца не адзін год.

Такім чынам, цанавы бар'ер вокамгненна адсякае самы шматлікі сегмент патэнцыйных інвестараў — прадстаўнікоў не замежнага капіталу, а менавіта айчынага "буйнога дробнага" і сярэдняга бізнесу. Хаця, мабыць, менавіта з іх асяроддзя і варта найхутчэй чакаць з'яўлення дбайных гаспадароў для помнікаў спадчыны.

Пытанне "Дык колькі ж павінна каштаваць сядзібка?" выглядае рытарычным, бо нельга забывацца пра тое, што аб'ектыўную цану на

выніку яна была набыта за куды меншую суму: каля ста дваццаці тысяч долараў. Рыхтуючы да аўкцыёну суседні маёнтка у Падароску, мясцовыя ўлады ўлічылі гэты досвед і адразу адмовіліся ад лішніх ноляў — каб не палохаць інвестараў.

Таму напрыканцы мінулага года кожны ахвотны мог набыць сядзібку Бохвіцаў прыкладна за тыя самыя грошы, за якія "пайшлі" Краскі. Але... Ахвотнікаў усё адно не знайшлося. Зрэшты, начальнік аддзела культуры Ваўкавыскага райвыканкама Іван Маржала схільны лічыць такі вынік прыкрым непаразуменнем.

— Да гэтай сядзібы прыглядаліся, прынамсі, тры патэнцыйныя інвестары: адзін з Расіі і двое нашых суайчынікаў, — распавядае ён. — Можа, іх проста не было на той момант у краіне? Альбо, магчыма, яны чакаюць, што цана ўсё ж упадзе? Ва ўсялякім выпадку, мой прагноз адносна продажу сядзібы — цалкам аптымістычны...

Пажывём — убачым. Тым больш, што какаць засталася нядоўга. Як адзначыў Іван Маржала, мясцовыя ўлады ні ў якім разе не намераны "спыняцца на недасягнутым", і наступны аўкцыён адбудзецца ўжо ў бліжэйшыя меся-

цы. Памятаючы іх настойлівасць у справе продажу Красак, у гэтым сумнявацца не выпадае.

А вось цана пакуль што паніжацца не будзе. І сапраўды, надта спяшацца тут не выпадае, асабліва калі гутарка вядзецца пра такі ласы для інвестараў кавалачак, як маёнтак у Падароску.

Прастой не прадугледжаны

У Бярэзінскім райвыканкаме ў справе вызначэння той самай рыначнай цаны вырашылі пайсці сваім шляхам, які, па ўсім, можна назваць папраўдзе мудрым. Старт быў дадзены... з адной мінімалкі! А далей аўкцыён сам зрабіў сваю справу. Прадажная цана адрознівалася ад пачатковай у 3200 разоў! Зразумела, што і 112 мільёнаў рублёў — гэта сума зусім невялікая. Тым больш, новы ўласнік атрымаў і бясплатны бонус — гатовы пакет дакументацыі на стадыі архітэктурнага праекта. Адпаведна, ён сь-

— У тым выпадку, калі адзін з пунктаў гэтага дагавора не будзе выкананы, мы маем права яго скасаваць у аднабаковым парадку, — патлумачыў Яўген Булойчык. — Сядзіба зноў адыдзе ў нашу ўласнасць, а вось заплачаныя за яе на аўкцыёне грошы інвестару ўжо не вернуцца...

Ці патрэбна такая жорсткая рэгламентацыя дзейнасці прыватніка? У дадзеным выпадку, напэўна, так. Гэта — перасцярога, але перасцярога зусім не лішняя.

Грамадская думка адносна прыватызацыі помнікаў спадчыны нярэдка палярызуецца. Нехта выступае адназначна супраць, а хтосьці шчыра верыць, што адно толькі змена ўласніка здатная аўтаматычна ператварыць любыя руіны ў дзівосны сад.

"Працверажэнне" наступіць незваротна. Тым больш, мы ўжо маем прыклады таго, калі падобныя аперацыі з нерухомасцю ніяк не паўплывалі на лёс помнікаў ці на-

прыкладам, спілаванне прагнілага дрэва ў парку — мае належнае ўгадненне.

Як запэўніў Мікалай Кудравец, новы ўласнік сядзібы "Лінова" цалкам свядомы адносна сваіх абавязкаў па ахове спадчыны і не мае ніякіх намераў парушаць вышэйзгаданыя прынцыпы рэстаўрацыі. Мяркуюцца, што ў аднаўленні палаца будуць задзейнічаны не "звычайныя" будтрэсты, а менавіта "профільныя" арганізацыі — такія, як "Брэстрэстаўрацыя". І ўжо адно гэта сведчыць пра многае.

Метадыст аддзела культуры Бярэзінскага райвыканкама Наталля Маеўская на непаразуменні з новым уласнікам маёнтка Патоцкіх таксама не наракае. Зрэшты, два месяцы пасля аўкцыёну — гэта тэрмін, занадта малы нават для першых высноў. Але шыбуучы да палаца па цудам ацалелай брукванцы ўсё ж прыкмячаеш пэўныя змены: вокны нядаўна былі пазабіраныя дошкамі, а ў дзвярных

"Расшыфроўка" лаканічнай анаталіі выглядае наступным чынам. "Галоўны корпус" — гэта, насамрэч, прыгожы палац сярэдзіны XIX стагоддзя, які з'яўляецца "сэрцам" сядзібнага комплексу і патрабуе да сябе адпаведнага стаўлення. А вось танцпляцоўку нельга аднесці ні да гісторыка-культурных каштоўнасцей, ні да турыстычных прынад. І калі ўсё яшчэ патэнцыйны новы гаспадар парупіцца аб яе зносе ўласным коштам, яму за гэта можна толькі сказаць "дзякуй".

Як вы думаеце, ці кожны зацікаўлены інвестар зразумеў з гэтай абвесткі, што гутарка вядзецца не проста пра парк (са стартавай цаной у 3,7 мільярда!), а пра паўнаватрасны палацава-паркавы ансамбль? Ці лёгка таму інвестару з ходу адрозніць "зерне ад пустазелля" — гістарычныя будынкi ад тыповых савецкіх? І ўвогуле: як адбылася гэтая дзівосная "рэдукцыя" сядзібы да парку (добра, што пакуль — толькі на паперы)?

аўкцыёну. Балазе гэта акурат вельмі добрая нагода для навядзення парадку — і ў дакументацыі, і, зрэшты, непасрэдна на самім аб'екце...

Продаж сядзібы з аўкцыёну яшчэ не стаў такой масавай з'явай, як самі гэтыя закінутыя сядзібы. Але прыкладаў назапасілася ўжо даволі, каб вызначыць, прынамсі, адну тэндэнцыю — зрэшты, відавочную яшчэ ад пачатку: найважнейшым чыннікам поспеху ініцыятывы з'яўляецца актыўная і мэтанакіраваная пазіцыя нават не канкрэтных "фармальных" уласнікаў аб'ектаў, але менавіта мясцовых улад.

Тая самая сядзіба ў Падароску наўрад ці нават дайшла б да аўкцыённай стадыі, калі б яна па-ранейшаму знаходзілася на балансе тамтэйшай гаспадаркі, бо яе наўрад ці можна пахваліць за высілкаў у справе зберажэння спадчыны. Як не дайшлі пакуль да аўкцыёнаў і дзясяткі іншых сядзіб, не менш адметных за падароску.

А НЕ "СПЫНЯЮСЯ НА НЕДАСЯГНУТЫМ..."

каномію процьму часу ды грошай, патрэбных на правядзенне натуральных даследаванняў і, уласна, працу архітэктараў. Прычым сэканоімі нават больш, чым заплаціў!

Без сумневу, такія ўмовы іначай як ідэальнымі і не назавеш. Але... Райвыканкам прапанаваў інвестарам зусім не "бясплатны сыр", а менавіта праект узаемавыгаднага партнёрства. Ён утрымлівае і іншы складнік — канкрэтная абавязкі прыватніка ды жорсткую адказнасць за іх невыкананне.

— Мы ад пачатку ставілі перад сабой мэту не пазбыцца гэтай сядзібы любым чынам, але ж прымуціць яе "працаваць" на карысць раёна, прыцягваць сюды турыстычныя плыні, — кажа начальнік аддзела фізічнай культуры, спорту і турызму Бярэзінскага райвыканкама Яўген Булойчык.

Таму яшчэ да пачатку аўкцыёна інвестар выразна ўсведамляў, на што ён ідзе. Райвыканкам вызначыў абавязковую ўмову: падпісанне адпаведнага дагавора — канкрэтнага і падрабязнага. Згодна з ім, усе работы на помніку спадчыны павінны весціся згодна з праектнай дакументацыяй (якая ўжо атрымала "візу" Міністэрства культуры краіны), уласнік не мае права змяняць функцыянальнае прызначэнне аб'екта (турызм і толькі турызм!) і нават прадаваць яго да ўводу ў эксплуатацыю.

Адназначна рэгламентаваны і тэрмін апошняга: палац павінен адкрыць свае дзверы для турыстаў ужо ў 2015 годзе. Адпаведна, новы гаспадар мае даволі часу на рэстаўрацыю, але не на прастой.

ват уплывалі адмоўна. А ў суседніх краінах такіх прыкладаў — мноства! Чаго варты хаця б адзін толькі факт варварскай перабудовы старога праваслаўнай царквы ў прыватны катэдж, які меў месца ў вёсцы Малыя Солі Яраслаўскага раёна.

ласці Расіі! Лішне нават патрабаваць, што панацэяй ад "смелых" пераўвасабленняў можа быць толькі няспынны кантроль "на месцах". Але не будзем забываць і пра фактар культурнага ўзроўню саміх уласнікаў. Можна меркаваць, што набытым за апошні час старым маёнткам з новымі гаспадарамі збольшага пашасціла. За выключэннем хіба адной сядзібы ў Нарачанскім краі, уласнік якой заявіў пра свае намеры істотна павялічыць плошчу старога палаца: каб пад яго дахам магло размясціцца як мага больш турыстаў. Спецыялісты ў сферы аховы спадчыны лічаць такі падыход непраймальным.

А вось рсяднін Вадзім Селіхаў, які набыў сядзібу ў Красках, наадварот, апантаны ідэяй аднавіць яе ў першапачатковым выглядзе. І робіць гэта грунтоўна, дбайна, без лішняй спешкі. Як адзначыў Іван Маржала, кожны ягоны крок —

Насамрэч, адгадка простая. Адкрываем Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей, знаходзім патрэбную старонку і чытаем: "Парк "Савейкі". Прыведзены там і невялічкі, але досыць грунтоўны артыкул, дзе мы можам даведацца і пра экзоты, і пра сажалкі, і нават пра альтанку, што, на жаль, не захавалася. А вось пра ацалелыя да нашых дзён палац ды іншыя пабудовы — ні слоўца! Можна, той, хто рыхтаваў дакументы для ўключэння аб'екта ў Дзяржспіс, палаца папросту не заўважыў?

Начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ігар Чарняўскі ахвотна пагадзіўся з тым, што рэчаіснасць і яе дакументальнае адлюстраванне ў дадзеным выпадку і сапраўды не сыходзяцца. Таму апошняе вымагае карэктур, зразумела — у бок рэчаіснасці. І тут пазіцыя

А слана і "не заўважлі"...

Як сведчыць айчынная практыка, адной з найтыповых прычын парушэння заканадаўства ў сферы аховы спадчыны з'яўляецца элементарнае няведанне ўласнікам сваіх абавязкаў. Таму вельмі важна, каб апошні ўсведамляў іх ад самага пачатку, яшчэ да таго, як запаветны малатчак апусціцца долу.

Абвестка аб правядзенні аўкцыёну на сайце Брэсцкага аблвыканкама прапанаваў набыць аб'ект, які мае назву "Парк "Савейкі" і з'яўляецца гісторыка-культурнай каштоўнасцю. Побач — сціслая анаталія: "На тэрыторыі размешчаны: будынак галоўнага корпуса (Чаго? — І.С.) з водаправоднай і каналізацыйнай сістэмамі, будынак гаспадарчага корпуса (...), будынак танцавальнай пляцоўкі". Усе гэтыя размаітыя пабудовы пералічваюцца ў адным сказе, праз коску.

праёмах паўсталі мажыныя краты. Добрая прыкмета таго, што ў помніку спадчыны з'явіўся сапраўдны гаспадар, які рупіцца пра захаванне сваёй маёмасці!

мясцовых улад павінна быць бо-льш дзейнай — альбо ўвогуле проста быць. Ігар Чарняўскі запэўніў і ў тым, што сядзібныя пабудовы ў Савейках не пазбаўлены аховы дзяржавы: усе работы, запланаваныя на тэрыторыі помніка спадчыны, павінны мець дазвол Міністэрства культуры. Таму надта "смелыя" ды валюнтарысцкія ідэі інвестара праз гэтае сіта ва ўсялякім выпадку не прайшлі б.

Але неаспрэчна, што гэткая блытаніна можа стаць прычынай чарговых жарсцяў і непаразуменняў, якія не адпавядаюць ні прагматычным інтарэсам інвестара, ні справе аховы спадчыны. Прычым, як падзея, расстаўляць усе кропкі над "і" належыць яшчэ да абвешчання

— Але "валявым рашэннем" райвыканкама маёнтак быў перададзены на баланс аддзела культуры, мы падрыхтавалі поўны пакет патрэбнай дакументацыі, бо раней яна адсутнічала, і далей ужо, што называецца, "кіруем працэсам", — распавядае Іван Маржала.

Не зусім арыгінальнай будзе і канстатацыя праблемы з рэкламна-інфармацыйным забеспячэннем падобных аўкцыёнаў. Здавалася б, тэма гэтая вельмі цікавая для грамадства. Яе рэгулярна адлюстроўваюць буйныя СМІ, мноства спасылкаў на такія навіны можна знайсці і ў інтэрнэт-пошукавіках. Але бяда ўся ў тым, што звычайнай гэтай інфармацыя з'яўляецца ўжо запозна, "па факце", а не напярэдадні. І таму не можа наўпрост уплываць на ход падзей.

Вядома, правядзенне шырока-маштабнай рэкламнай кампаніі — з бігбордамі і тэлеролікамі — выльецца ў дадатковыя выдаткі. Але што перашкаджае ўласнікам аб'екта хаця б проста разаслаць прэс-рэлізы па рэдакцыях цэнтральных газет за месяц да аўкцыёну? Або нават не пакупіцца на арганізацыю прэс-тура на той аб'ект, што павінен пайсці з малатка. Ну, а калі б хтосьці стварыў адмысловы вэб-рэсурс, куды сцякаліся б усе звесткі па продажы "гісторыка-культурнай" нерухомасці на Беларусі — з прыгожымі фота і гістарычнай даведкай...

Інвестары — гэта звычайныя людзі, якія атрымліваюць інфармацыю з тэлевізара, газет ды Сеціва. І калі б гэтай інфармацыі было больш, можа, і прадажная цана сядзібы узрасла б на некалькі крокаў. Зрэшты, паўторымся, справа нават не ў гэтым...

Ілья СВІРЫН,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Бярэзінскі раён — Мінск
Фота аўтара

Мінулы тыдзень адзначыўся доўгачаканай прэм'ерай: канал "АНТ" прапанаваў глядачу новую стужку Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" "Усё, што нам трэба", знятую рэжысёрам Іванам Паўлавым па сцэнарыі Ігара Тарацько. Вядомы па карціне "На спіне ў чорнага ката" творчы дуэт гэтым разам прапанаваў глядачу чатырохсерыйную лірычную камедыйную меладраму, кожны са шматлікіх герояў якой спрабуе знайсці сваё шчасце акурат пад Новы год. Знятая ў вельмі папулярным у апошнія гады жанры "каляднай казкі для дарослых", стужка Івана Паўлава была заўважана не толькі беларускімі тэлеглядачамі — ужо адбылася і расійская тэлепраэмія фільма, якая выклікала шматлікія водгукі ў Інтэрнэце.

Ярка, насычаная фарбамі аператарская работа Максіма Куроўскага, хуткі бег дынамічнага, перасыпанага жартамі сюжэта, удалыя вобразы Паўла Харланчука, Святланы Зелянкоўскай, Паліны Сыркінай, Кацярыны Шатровай, Алесі Пухавой ды іншых выдатных акцёраў — гэтая стужка, здаецца, стала тым доўгачаканым "глядацкім" кіно, якое на "Беларусьфільме" спрабуюць стварыць ужо доўгі час. Характэрна, што поспех прыйшоў да айчынных кінематаграфістаў менавіта на "тэлевізійным полі", якое дазваляе здымаць адносна недарагія, але відовішчныя карціны. Зроблены па ўжо традыцыйнай "калядна-навагодняй" схеме з шэрагам розных сюжэтных ліній, якія ўвесь час перасякаюцца, "Усё, што нам трэба" вылучаецца на агульным фоне святочнай кінапрадукцыі.

Чым? Перш за ўсё — ярка выйўленым беларускім складнікам: ці не "галоўным героем" стужкі стаў... навагодні Мінск — светлая, прыгожая еўрапейская сталіца, месца, дзе могуць адбывацца сапраўдныя цуды. Стваральнікі паказанай у карціне гісторыі прафесійна і паслядоўна вытрымліваюць жанр "казкі для дарослых", якая апаўдае пра, сапраўды, самыя неабходныя ў жыцці кожнага рэчы: каханне, сяброўства, вернасць, гонар. У гэтым плане "Усё, што нам трэба" — выдатнае дапаўненне да тэлепраграмы, у якой, дарэчы, становіцца ўсё менш якасных тэлекарцін.

Для Нацыянальнай кінастудыі стужка "Усё, што нам трэба" ў пэўным сэнсе этапная. Ці не ўпершыню ў нашым кіно практычна ўсе ролі ў карціне, за выключэннем адной, выконвалі — і цудоўна выконвалі! — айчынныя акцёры, упершыню пры прэм'еры былі выкарыстаны сучасныя рэкламныя тэхналогіі — фільму была прысвечана адмысловая перадача з удзелам яго стваральнікаў напярэдадні самога паказу. Ды і сам паказ — чатыры серыі запар, з мінімальнай колькасцю перапынкаў на рэкламу — дазволіў глядачу цалкам "заглыбіцца" ў гэты лёгкі і адпаведны святочнаму настрою кінатвор.

"К" прапануе чытачу даведацца пра сакрэты поспеху стужкі з першых вуснаў: рэжысёр Іван ПАЎЛАЎ распавёў карэспандэнту нашай газеты падрабязнасці стварэння "Усё, што нам трэба" і пра свой новы праект.

Кадры вырашаюць усё

— Іван Міхайлавіч, у стужцы "Усё, што нам трэба" — некалькі дзясяткаў дзейных асоб. Ці адразу вы "ўбачылі" выканаўцаў роляў?

— Алесю Пухавую ў вобразе правадніцы я "ўбачыў" амаль адразу, пасля таго, як прачытаў сцэнарыі. Гэта гісторыя ўжо стала вядомай, дзякуючы перадапраэмінаму ток-шоу АНТ: Ігар Тарацько падышоў у калідоры студыі да яшчэ не знаёмай з ім асабіста Алесі і сказаў, што напісаў для яе ролю... Таксама ў вобразе жорсткай і няшчаснай бізнес-лэдзі мы ўбачылі Святлану Зелянкоўскую. Практычна адразу я заўважыў на рэкламным бігбордзе Кацярыну Шатрову, цудоўную актрысу, амаль не задзейнічаную раней у нашым кіно. Яна, дарэчы, здолела пэўным чынам разнаволіць Анатоля Кацянёва, прымусліла быць больш "чалавечым" у кадрах акцёра, які вельмі прывычаўся да вобразаў вайскоўцаў са шматзорнымі пагонамі...

Цікава атрымалася з роляй Машы, якую выдатна выконвала Паліна Сыркіна. На Машу пробы праходзіла адна расійская актрыса і наша Юлія Кадушкевіч. Але, у рэшце рэшт, я прапанаваў сцэнарыі Паліне з умовай, што яна яго прачытае і прыйдзе да мяне з пытаннямі, якія павінны ўзнікнуць у яе як у актрысы пасля знаёмства са сваім будучым вобразам. Тая крыху здзі-

най тэмай. Лідар гурта Алег Несцераў здзіўляўся, што іх музыка аказалася запатрабавана ў кіно праз столькі гадоў, бо песні, якія ўвайшлі ў карціну, былі напісаны ці не чвэрць стагоддзя таму.

Музыка "Мегаполіса" падышла да карціны. Ды і абышлася яна студыі значна танней, чым прасілі сія-тыя нашы выканаўцы. Цікава, што карціна Аляксандра Яфрэмава "Наш чалавек у Сан-Рэма", дзе таксама ўдзельнічаў "Мегаполіс", стала адным з чэмпіёнаў савецкага пракату напрыканцы 1980-х. Такое вось супадзенне...

Камедыя — сур'ёзная справа

— "Усё, што нам трэба" знята ў папулярным "калядным" жанры. А вы як творца верыце, што адлюстраваны ў стужцы падзеі маглі адбывацца насамрэч?

— Я веру ў тое, што праслаўлены хакеіст можа ўлюбіцца ў правадніцу, а генерал авіяцыі — у хатнюю гаспадыню. З абсалютна прыдуманых у маёй

— Адною з самых надзённых праблем Нацыянальнай кінастудыі заўсёды называюць недахоп цікавых сцэнарыяў. Як вам падаецца, магчыма, на студыі таксама трэба праводзіць аналігічныя "мазгавыя штурмы" сярод калектываў аўтараў?

— Цалкам згодны! У прынцыпе, нешта падобнае было ў ранейшыя часы, калі пэўную тэму замаўлялі найбольш здольнаму для яе аўтару, і ён, часта — з калегамі, браў яе ў распрацоўку на пэўны тэрмін. Тое ж самае трэба рабіць і цяпер, калі напісанне сцэнарыя ўжо не можа залежаць ад аднаго аднаго чалавек.

— Але, пагадзіцеся, для таго, каб арганізаваць працэс напісання сцэнарыя, сфармуляваць згодна з запытамі патэнцыйнай аўдыторыі і замовіць найбольш прыдатны для гэтага прафесіяналам тую ж тэму будучай стужкі, патрэбен прадзюсар, функцыі якога на фільме "Усё,

стужка ў нас атрымалася, што ўсе працавалі на агульны вынік, — сітуацыя, якая, на жаль, не часта сустракаецца ў апошнія гады ў нас... Памятаю, напрыклад, як пад час працы над карцінай "На спіне ў чорнага ката" я неяк азірнуўся, а камеры — няма! Аказалася, асістэнт аператара ўжо панёс яе на студыю: змена скончылася. Уявіце сабе мой стан: поўная пляцоўка масоўкі, народныя артысты ў кадры, а камеру — прыбралі, таму што працоўны дзень падышоў да канца...

— Наколькі я зразумеў, на пляцоўцы карціны "Усё, што нам трэба" панавала атмасфера творчага супрацоўніцтва?

— Безумоўна! Маёй задачай як рэжысёра было, перафармулюючы Мікеланджэла, "...узяць усе прапановы акцёраў і адкінуць з іх лішнія".

— Беларускія акцёры звычайна выконваюць ролі другога — трэцяга плана ў стужках прыезджых рэжысёраў. У вашым фільме ім дадзена магчымасць прафэсійна стварыць свае лепшыя прафэсійныя якасці. Аднак, усё ж такі, ці існуе розніца паміж айчыннымі акцёрамі і іх, скажам, расійскімі калегамі?

— Істотнага адрознення, зразумела, няма, але існуе розніца ў вопыце знаходжання на здымачнай пляцоўцы. І тут расіяне могуць даць беларусам фору, бо здымаюцца нашмат больш. Нашы ж цудоўныя акцёры часцей за ўсё працуюць згодна са сваімі тэатральнымі ўяўленнямі. Розніца паміж тэатрам і кіно ў тым, што ў апошнім няма часу на рэпетыцыі. Да таго ж, у тэатры акцёр за дзве гадзіны пражывае на сцэне жыццё свайго персанажа паслядоўна, а ў кіно паслядоўна здымаюць асобныя эпізоды прадзюсавана вытворчай неабходнасцю. Напрыклад, адну з фінальных сцэн Святланы Зелянкоўскай мы здымалі... самай першай. І актрыса, дарэчы, цудоўна справілася са складаным эпізодам, хоць толькі ўваходзіла ў ролю, бо мы за колькі хвілін "прайшлі" з ёю ўсё жыццё ейнай гераіні да моманту патрэбнай сцэны.

Я, між тым, вельмі паважліва стаўлюся да замежных прафесіяналаў, якія вельмі сур'ёзна рытууюцца да кожнага эпізоду, нават калі іх персанаж мае адну-дзве рэплікі. Памятаю, як сам здымаўся ў эпізодзе з Сяргеем Бязрукавым у стужцы "У чэрвені 41-га", і як той уважліва рэпэціраваў у кожнае свабоднае ад здымак імгненне... Лічу, што акцёр не павінен уваходзіць у кадр без "унутранага маналога", нават калі ягоная роля займае адзін радок у сцэнарыі. Таму мне вельмі не падабаецца, калі артысты жартуюць і смяюцца ў паўзах паміж дублямі! Камедыя — справа сур'ёзная.

Мамачкі-татачкі

— Ваш новы фільм — таксама камедыя?

— Не зусім. У прынцыпе, "Усё, што нам трэба" — таксама не чыстая камедыя, хутчэй, камедыйна меладрама. Тэлевізійная стужка "Вой, мамачкі!" задумана як меладрама з элементамі камедыі. Дзеянне ў ёй будзе разгортвацца ў радзільным аддзяленні адной з клінік, кожная з пацыентак якога будзе мець свой лёс, свой характар і сваю асобную гісторыю. Сцэнарыі стужкі знаходзіцца ў рэжысёрскай распрацоўцы, і падборам акцёраў мы пакуль не займаліся, але плануецца, што ў карціне будуць заняты не толькі вядомыя беларускія выканаўцы. Фільм павінен стаць своеасаблівым тэматычным працягам "Усё, што нам трэба". Калі ж завяршыць нашу гутарку традыцыйным пытаннем аб творчых планах, то ў планах у мяне — трылогія. Першая частка, аб якой мы сёння размаўлялі, ужо выйшла, другая — "Вой, мамачкі!", рыхтуецца, ну, а трэцяя — пакуль толькі ў планах...

Гутарыў Антон СІДАРЭНКА
Фота Юрыя ІВАНОВА

Кінаказкі для дарослых

Рэжысёр Іван Паўлаў: пра тое, што трэба нашаму экрану

вілася: пэўна, ёй першы раз сустраўся рэжысёр, які на кастынг не задаваў ёй пытанняў, а, наадварот, сам прасіў задаваць іх яму. Але не засмуцілася, і калі прыйшла на наступны дзень, то адкрыла бланк, старонкі якога былі запоўнены слухнымі пытаннямі па сцэнарыі. Такім чынам, яна імгненна атрымала гэтую ролю.

— А што да адзінага замежнага выканаўцы ролі — Ягора Бяроева? Наколькі я разумею, з'яўленне "медыйнага твару" ў стужцы — не толькі жаданне рэжысёра...

— Менавіта так. Маім прынцыповым жаданнем было — здымаць толькі айчынных акцёраў, але кіраўніцтва маркетынгавага падраздзялення студыі настаяла на тым, каб у кадры з'явілася "медыйная зорка", якой і стаў Ягор Бяроев, пра што я, у выніку, не шкадую. Дарэчы, на месцы Бяроева маглі б быць нават больш падыходзячыя па тыпажы Дзмітрый Мар'янаў і Аляксей Серабракоў. Але склалася так, што самыя прымальныя для студыі ўмовы прапанаваў менавіта Ягор.

— Вельмі цікавым атрымаўся вобраз зоркі хакейнай арэны...

— Павел Харланчук — вось гэта зорка! Яго хакеіст Дзяніс Чашчын, рамантычная асоба, якая цягне Міхаіла Булгакава, — задума сцэнарыста Ігара Тарацько. Я такую трактоўку вобраза спартсмена толькі падтрымліваю. Шкада, што мы, як ні стараліся, так і не знайшлі пры мантажы магчымасці ўставіць у фільм цудоўны кадр: герой Харланчука ў адзіноце едзе на каньках у святле пражэктара па лёдзе "Мінск-Арэны"!

— А што да гурта "Мегаполіс", песні якой выкарыстоўваюцца ў стужцы? Шмат хто з глядачоў рабіў заўвагу: няўжо ў Беларусі не знайшлося сваіх музыкантаў?

— Спачатку я планаваў задзейнічаць у напісанні музыкі да фільма наш цудоўны мінскі гурт "Apple Tea", чые лёгкія джазавыя кампазіцыі павінны былі ідэальна легчы на настрой нашай навагодняй стужкі. Але потым мне выпадкова, дарэчы, праз Ягора Бяроева, давялося пачуць песню "Мегаполіса", якая ў выніку стала галоў-

стужцы — толькі таксіст, які возіць літаральна ўсіх герояў. Усё астатняе магло адбыцца ў жыцці, што часам прапануе яшчэ і не такія неверагодныя рэчы. Напрыклад, глыбы лёду, якія падаюць на героя Ягора Бяроева, — выпадак, які здарыўся асабіста са мной. Я распавёў пра яго Ігару Тарацько, і той папрасіў дазволу ўключыць гісторыю ў сцэнарыі.

— Наколькі разумею, вельмі шмат эпізодаў карціны нарадзіліся ўжо пад час працы на здымачнай пляцоўцы?

— Так, разам з членамі нашай здымачнай групы мы праводзілі так званыя мазгавыя штурмы, увесь час прыдумвалі нешта цікавае і ўстаўлялі гэта ў фільм. Напрыклад, эпізод з персанажам Андрэя Перапечкі ў многім прыдуманы ім самім проста на пляцоўцы.

што нам трэба" фактычна выконваў рэжысёр — гэта значыць, вы?

— Рэжысёр павінен займацца сваімі непасрэднымі абавязкамі — працаваць з акцёрамі, а не выконваць функцыі прадзюсара (якога на нашай карціне папросту не было). Наогул, кожны ў групе павінен займацца сваёй справай, але працаваць на агульны вынік.

Што да нашай каманды, то я павінен адзначыць, што не часта мне даводзілася працаваць у такой сяброўскай і вельмі плённай атмасферы, калі кожны член групы перажываў не толькі за свой участак працы, але і за справу іншага. Нават абслугоўваючы персанал не спяшаўся завяршаць здымачную змену і збірацца дахаты, як тое звычайна бывае. Можа, таму і

Сёлета Рэспубліка Беларусь і Кітайская Народная Рэспубліка адзначаюць 20-годдзе з часу ўстаўлення дыпламатычных адносін паміж дзяржавамі.

17 студзеня з гэтай нагоды Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка адказаў на пытанні прадстаўнікоў вядучых СМІ Кітайскай Народнай Рэспублікі. Як паведамляе Прэс-служба Прэзідэнта нашай краіны, Кіраўнік дзяржавы ў час сустрэчы з журналістамі падкрэсліў, што ні з адной краінай у нашай рэспубліцы адносіны не развіваюцца настолькі дынамічна, як з Кітаем. Сярод іншых тэм беларускі Лідар адзначыў і моманты актыўнага культурнага ўзаемадзеяння.

З 14 па 20 студзеня ў Беларусі знаходзіцца дэлегацыя дзячаў культуры і мастацтва Кітайскай Народнай Рэспублікі. 16 студзеня ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета адбылася сустрэчы міністра культуры нашай краіны Паўла Латушкі з дэлегацыяй Цэнтральнага інстытута каліграфіі і жывапісу Музея па вывучэнні культуры і гісторыі КНР на чале з дырэктарам Ма Чжэньшэнем.

У ходзе сустрэчы Павел Латушка азнаёміў прысутных з сучасным станам развіцця сферы культуры Беларусі і дынамікай беларуска-кітайскага супрацоўніцтва ў галіне.

Таксама кітайская дэлегацыя прыняла ўдзел у сустрэчах у Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, Беларускім саюзе мастакоў і Інстытуце Канфуцыя БДУ.

Адной з першых у шэрагу святочных мерапрыемстваў стала выстаўка "Кітайскія мастакі ў Мінску", якая адкрылася 16 студзеня ў сталічным Палацы мастацтва. Арганізатарамі вернісажу з'яўляюцца Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Беларускі саюз мастакоў, Беларуская гандлёва-прамысловая палата, Рэспубліканскі інстытут кітаязнаўства імя Канфуцыя БДУ і Пасольства нашай краіны ў КНР. Унікальнай гэтую падзею робіць тое, што прадстаўляць свае работы ў Мінск прыехалі і самі аўтары — адзінаццаць кітайскіх мастакоў на чале з Ма Чжэньшэнем. Адкрыццё выстаўкі сталася сапраўды шматлюдным: здавалася, у зале Палаца сабраліся амаль усе студэнты мастацкага факультэта Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Думаецца, тое цудоўна адлюстроўвае тэндэнцыю павелічэння цікавасці да ўсходняй культуры ў сучаснай моладзі.

На пачатку афіцыйнай часткі цырымоніі адкрыцця слова ўзяў намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Тадэуш Стружэцкі. Ён адзначыў, што з кожным годам усё больш кітайскіх калектываў і творцаў са сваімі праектамі бачыць Беларусь, і, у сваю чаргу, прадстаўнікі нашай культуры ўсё часцей бываюць у КНР. Шмат кітайскіх студэнтаў атрымліваюць адукацыю ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі і Беларускім дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў. У найбліжэйшы час павінны быць падпісаны дамовы паміж Беларускай дзяржаўнай акадэміяй мастацтваў і галіновымі ВНУ Кітая. Сёлета пройдуць і чарговыя Дні культуры Рэспублікі Беларусь ва ўсходняй краіне, і гэта, на думку намесніка міністра, яшчэ адна вельмі добрая нагода прадставіць нашу культуру і мастацтва кітайскаму глядачу.

Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол КНР у Рэспубліцы Беларусь Гун Цзяньвэй, які літаральна нядаўна прыступіў да сваіх абавязкаў, выказаў шчырую падзяку Міністэрству культуры Рэспублікі Беларусь і Беларускаму саюзу мастакоў за магчымасць пазнаёміцца з беларускай публікай і прадставіць культуру сваёй краіны. Пасол казаў аб тым, што за дваццаць гадоў супрацоўніцтва сувязі Беларусі і КНР усталяваліся

амаль ва ўсіх накірунках дзейнасці, але яшчэ ёсць вельмі шмат магчымасцей умацоўваць іх і надалей.

І гэтая выстаўка — толькі адно са звёнаў ланцуга ўрачыстасцей, прысвечаных 20-годдзю дыпламатычнага супрацоўніцтва. А напрыканцы выступлення Пасол павіншаваў прысутных з надыходзячым кітайскім Новым годам.

Чжан Лічэнь.
"Кветкі і птушкі".

Лі Ма Цзэжэнь.
"Пасля дажджу трава п'яніць".

Сучаснасць тысячагоддзяў: ад Янцзы да Свіслачы

Дваццацігадовы стаж культурнага складніка дыпламатыі

Ліу Цзічэнь. "Старажытная крэпасць".

Пань Гунькай. "Зараніца".

Чэнь Сюэюн. "Ранняя вясна".

У Вялікай зале Палаца мастацтва прадстаўлена каля трыццаці жывапісных і каліграфічных работ. Усе палотны ўзыходзяць да старажытных традыцый назірання за прыродай, таму гэтыя творы — вельмі вытанчаныя і лёгкія. Сродкамі тут служаць традыцыйныя для кітайскага мастацтва акварэль і туш. Сузіраючы гэтыя карціны, вельмі цяжка ўявіць буйное, вельмі каляровае кітайскае навакольнае асяроддзе. Мастак тут, у першую чаргу, — медыум, які прапускае наваколле праз сябе, праз свой спакой, праз сваё сэрца. Мы бачым менавіта ўнутраныя ландшафты, вобразы, якія адлюстроўваюцца ў душы творцы і толькі потым, мяккім і дакладным адбіткам, кладуцца на паперу. Магчыма, менавіта з гэтай прычыны назвы работ амаль ніколі не супадаюць з тым, што выяўлена, і тут пачынаецца сапраўдная паэзія. Вось, напрыклад, на галінцы мімозы сядзіць сарока, — "Вельмі добра і радасна"; джонкі і старажытныя кітайскія хаты — "Побач з сям'ёй вельмі чыстая вада"...

Часам падаецца, што існуе нейкая агульная Душа кітайскага мастака, адкуль цягам тысячагоддзяў чэрпаюць натхненне творцы. Вось так можна растлумачыць жыццё традыцый кітайскага медытатывага жывапісу ад часоў Канфуцыя да нашых дзён.

Каліграфічныя творы таксама ўражваюць менавіта спалучэннем прыроднасці ліній і волі мастака, які заўсёды ведае, дзе паставіць кропку. Здаецца, пад час працы кітайскі каліграф становіцца больш пэндзлем, чым чалавекам.

Пасля афіцыйнай часткі адкрыцця экспазіцыі адбыўся майстар-клас па каліграфіі, які прадоўжыўся наступным днём у сценах Акадэміі мастацтваў.

"Вялікі навагодні Баль у Вялікім тэатры", што прайшоў сёлета трэці раз, канчаткова замацаваўся як добрая традыцыя, прычым не адно гэтага тэатра, але і ўсёй краіны: сустракаць свята па-еўрапейску — не толькі каляднымі скакамі, але і шыкоўным балем з урачыстым пала-нэзам, рамантычна вытанчаным вальсам ды вясёлым галопам.

Калядны баль: на сцэне...

Вялікі ў Вялікім: па Вялікім рахунку

...і ў фэае.

Баль: набыткі і... страты традыцый

Нарадзіўшыся з імкнення ўбачыць публіку ў фракках і доўгіх вярчэрных сукенках, з жадання "каб народ танцаваў", а не толькі нервова "дыскатчэў", баль за гэтыя тры гады паступова набіраў абароты. І набраў-такі! Прага да прыгажосці, што ўзмацняецца, як заўважана гісторыкамі, на пачатку кожнага новага стагоддзя, узяла сваё. Нават у параўнанні з мінулымі балямі, на цяперашнім было куды больш густоўных убранняў, адпаведных заўвешанаму дрэс-коду. І, галоўнае, куды больш жадаючых танцаваць! Калі на першым такім свяце Галоўны Танцмайстар Наталля Фурман з цяжкасцю збірала пары хаця б на пачатковае шэсце "à la паланез", дык сёлета ад ахвотных не было адбою. Яшчэ і таму, што пакупнікі білетаў на гэтае баляванне атрымлівалі права на бясплатныя заняткі.

І гэта адразу абвастрыла праблему непрыстасаванасці нашага тэатральнага фэае для такіх вечарын. Замест прасторнай залы, дзе нішто не перашкаджала б вольным рухам "па зададзенай траекторыі" (і шматлікіх імправізацыйных кірунках), — выцягнутая "дарожка", што ахінае глядзельную залу, ды яшчэ падзеленая па шырыні прыступкамі, з "адсекамі" для сталанання. Дзе ж тут разгарнуцца? На жаль, традыцыі сапраўдных "класічных" баляў, а не проста маладзёжных танцполаў, у нас былі страчаны. Але — патроху пачынаюць аднаўляцца. Сведчаннем таму — узроставы склад аўдыторыі, дзе было надзвычай шмат моладзі. Прыходзілі і "карпаратывамі", і вясельнымі групамі і проста шлюбнымі парамі — адпачыць, спрычыніцца да высокага мастацтва, у тым ліку бальнага.

Магчымасцей для гэтага сёлета было яшчэ больш. Да такіх ужо традыцыйных "салонаў", як мастацкі (дзе можна атрымаць свой партрэт), музычна-паэтычны (паслухаць камерна-вакальную музыку) і фотасалон (зрабіць здымак у гістарычным антуражы і асяроддзі легендарных персанажаў у выкананні артыстаў), сёлета ўпершыню далучыліся рыцарскі, са старадаўнімі танцамі ды рыцарскімі турнірамі, дзе дэманстравалася валоданне красамоўствам, мячом ды лукам са стрэламі, і ювеліры — з выстаўкай-продажам эксклюзіўных вырабаў сербска-

ён і ў Гомелі — леташняй Культурнай сталіцы Беларусі і СНД, і на некалькіх фестывалях, уключаючы "Славянскі базар у Віцебску". Цяпер, у оперна-балетным асяроддзі, у ім была дадаткова падкрэслена ідэя пераўвасаблення і сінтэзы мастацтваў: карціны "ажывалі" не толькі як фота знакамітасцей, але і як манекены ў "пазычаных" з палатнаў касцюмах.

Узяўшы больш высокую, чым раней, мастацкую і арганізацыйную планку, баль выявіў і некаторыя праблемныя моманты. Беларускі рэпертуар быў прадстаўлены на ім... двума рамансамі (з пераблытаным аўтарам у адным з іх) у рамках тэатралізаванага канцэрта-жарта "Сярэбрае стагоддзе", прэм'ера якога адбылася на леташнім балі. Спісаць усё на праславае "традыцыйныя страчаны"? Можна і так. А можна — мэтанакіравана аднаўляць іх!

Увогуле, канцэртныя праграмы Вялікага балю (і найперш — дзве камерныя) сталіся цудоўнымі перлінамі балявання. Яны адкрылі публіцы новыя імёны маладых салістаў (асабліва ўразлі Марына Ліхашэрст, Алена Таболіч, Дзіяна Трыфанова), прыцягнулі ўвагу тэатралізацый, наблізіўшыся да міні-спектакляў. І тым самым яшчэ раз узнялі праблему адсутнасці ва ўсёй краіне камернай эксперыментальнай опернай сцэны — такой, каб і артыстам было дзе разгарнуцца, і глядачам было б утульна. А між тым, падобныя эксперыменты, як паказвае гісторыя ды сучасная замежная практыка, сталі сапраўдным рухавіком развіцця музычна-тэатральнага мастацтва.

Большай прадуманасці ў правядзенні патрабавалі і аўкцыён (сёлета госці балю былі да яго не гатовы), і размеркаванне "падзей" (то некалькі цікавых паказаў адбылася паралельна, то ўзніклі недарэчныя паўзы — адначасова на ўсіх бальных пляцоўках), і жанравая паслядоўнасць канцэртных праграм (самым "правальным" аказаўся звыклы оперна-балетны гала-канцэрт а другой гадзіне ночы), і цырымонія ўзнагароджання лепшых бальных пар. Традыцыя ж выключна "тэатральных узнагарод" — запрашальнікаў на спектаклі — павінна быць прадоўжана. І, можа, не толькі на такіх балях.

На што натхняе Брэст?

Пра твор "родам" з легендарнай крэпасці і ўсе "Студзеньскія музычныя вечары"

На мінулым тыдні ў Брэсце завяршыўся XXIV Міжнародны фестываль "Студзеньскія музычныя вечары". Удзельнікамі свята класічнай музыкі сталі больш за пяцьсот музыкантаў з адзінаццаці краін свету, таму амаль усе фестывальныя канцэрты атрымаліся інтэрнацыянальнымі. А пабывалі на іх больш як пяць тысяч слухачоў.

Яшчэ афіцыйнае адкрыццё фестывалю пачалося з урачыстасцей. Старшыня Брэсцкага аблвыканкама Канстанцін Сумар не толькі павітаў удзельнікаў і гасцей, але і ўручыў Ганаровую граматы Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь заснавальніку і мастацкаму кіраўніку Камернага ансамбля Брэсцкай абласной філармоніі Аляксандру Мартыненку.

А вось адметныя канцэрты пачаліся ўжо напярэдадні адкрыцця. У Свята-Мікалаеўскай царкве Брэсцкай крэпасці выступіў аматарскі хор "Кантатрыкс" з галандскага горада-пабраціма Кувордэна. Разам з іншымі творами прагучала частка месы маладога кампазітара Хойтэ Пруксма, які напісаў яе пад уражаннем ад наведання брэсцкага мемарыяла два гады таму. Прэм'ера твора адбылася летась у урачыстым адкрыцці муніцыпалітэта Кувордэна. Да цяперашняга ж выканання далучыліся брэсцкія артысты, на справе прадэманстравалі сяброўства гарадоў і народаў.

Інтэрнацыянальныя матывы гучалі і ў сольніку польскага арганіста Дарыуша Пшыбыльскага. Ён прапанаваў сюіту "Арган Адысея", стварыў якую, акрамя яго самога, яшчэ сямёра кампазітараў з розных краін свету: кожны з іх напісаў адну з частак.

А ці ж не інтэрнацыянальным атрымалася выступленне народнага артыста СССР Зураба Саткілавы? Ён выконваў старадаўнія рускія раманы, узгадаў і грузінскую народную песню. Разам з майстрам спявала яго вучаніца, лаўрэат міжнародных конкурсаў Марына Начкебія, а акампанаваў ім аркестр народных інструментаў імя Л.Іванова Магілёўскай абласной філармоніі пад кіраўніцтвам Мікалая Алданава. Знаны саліст высока ацаніў майстэрства калектыву і прапанаваў разам выступіць у гастрольным туры па Беларусі. Кульмінацый жа канцэрта сталі сумесныя спевы ўсёй залы.

Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр Беларусі пад кіраўніцтвам народнага артыста краіны Аляксандра Анісімава выступіў адразу ў трох фестывальных канцэртах. Саліравалі з ім пяць музыкантаў з розных краін: беларускія піяністы — мастацкі кіраўнік сталічнай філармоніі Юрый Гільдзюк і лаўрэат міжнародных конкурсаў Уладзімір Дулаў, адзінаццацігадовая японская скрыпачка-вундэркінд Манэ Хаторы, яе настаўнік — прафесар Захар Брон, а таксама яго сын — віяланчэліст Данііл Брон, які жыве ў Швейцарыі. З

здзіўляюць публіку ўсё новымі праграмамі. Той жа Ігар Алоўнікаў, які прымаў удзел ва ўсіх "Студзеньскіх музычных вечарах", звычайна выступаў як сольны піяніст і канцэртмайстар. Цяпер жа мы пачулі яго арганны канцэрт, на якім панавала музыка І.С. Баха. А вось ансамбль флейтыстаў "Сірыкс" Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі пад кіраўніцтвам прафесара Ніны Аўраменка, хаця за трыццаць гадоў свайго існавання і бываў у Брэсце, на гэтым фестывалі выступіў упершыню. Слухачам было прыемна пачуць не то-

сімфанічным аркестрам Брэсцкага музычнага каледжа імя Р.Шырмы пад кіраўніцтвам Людмілы Жабінскай граў тэмпераментны львоўскі скрыпач Назар Фядзюк. Адкрыццём жа фестывалю сталі адораны дзевяцігадовы скрыпач Валодзя Аксёнаў, які займаецца ў заслужанай артысткі Малдовы Галіны Буйноўскай, і лірычны тэнар Ван Юісі з Кітая, што выступіў у суправаджэнні нашай Жанны Варламавай.

Падарункам для слухачоў сталіся выступленні польскіх спевакоў — Ганны Самсон, якая ў Брэст прыехала не ўпершыню, і яе калег — удзельнікаў народных конкурсаў Марына Начкебія, а акампанаваў ім аркестр народных інструментаў імя Л.Іванова Магілёўскай абласной філармоніі пад кіраўніцтвам Мікалая Алданава. Знаны саліст высока ацаніў майстэрства калектыву і прапанаваў разам выступіць у гастрольным туры па Беларусі.

Заўсёднямі фестывалю сталі і многія беларускія артысты і калектывы, якія штораз

лькі цудоўную ігру папраўдзе чароўных флейт, але і сведчанні пра штогадовыя дабрачынныя канцэрты калектыву ў Германіі, грошы ад якіх накіроўваюцца на будаўніцтва дамоў для сем'яў перасяленцаў з Чарнобыля. Заключным жа акордам фестывалю стаў выхад на сцэну Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору імя Г.Цітовіча.

"Студзеньскія музычныя вечары", пабудаваныя як ланцужок гала-канцэртаў з удзелам творчых калектываў і салістаў, прайшлі выпрабаванне часам, за чвэрць стагоддзя сабраўшы вакол сябе прадстаўнікоў мастацтва сарака краін свету. Наперадзе — юбілейны, XXV фестываль!

Алена КАПАЧОВА
На здымках: прэм'ера месы ў Свята-Мікалаеўскай царкве Брэсцкай крэпасці; выступае Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр краіны.
Фота Мікалая ЧАБЕРКУСА

Бадай, з часоў пастаноўкі "Вяселля" на Купалаўскай сцэне ў айчынным тэатральнай прасторы не складвалася такая цікавая свайм запалам сітуацыя, пры якой тэатралы рэзка дзятліліся на два супрацьлеглыя "лагеры". Адны красамоўна крывіліся, даючы зразумець, што убачанае наўрад ці варта разглядаць усур'ёз, другія ж горача даводзілі: новая работа — менавіта тое, чаго сучаснаму тэатру не хапала, і менавіта з прычыны гэтай адсутнасці глядач не ў стане адрэагаваць ацаніць і ўспрыняць убачанае. І вось новая прэм'ера Нацыянальнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага — "Гора ад розуму" Аляксандра Грыбаедава ў пастаноўцы Сяргея Кавальчыка — ізноў справакавала дыскусію вакол класікі на сучаснай сцэне.

Чачкі... "па паняццях"?

Не займаючыся падлікамі "галоў", што складаюць той або іншы "лагер" апанентаў, мушу зазначыць: асабіста я лічу дадзены спектакль за ўважнай падзеяй для сучаснага беларускага тэатра. Прычын для гэтых высноў — некалькі, і дзве з іх прычыны-пова важныя для ўсведамлення таго, што стан, у якім сёння знаходзіцца айчынная сцэнічная мастацтва, яшчэ мае шанец убачыць уласную "кропку невяртання" і не пераступіць яе незваротна. Маю на ўвазе, па-першае, уземамаадносіны рэжысёра з драматургічным творам, а па-другое — пошукі сучаснага героя.

Не заглыбляючыся ў філасофстваванні адносна таго, што можна, а чаго нельга рабіць з драматургічнымі тэкстамі (сёння гэты крытэрыў мае адну адметную рысу — наўнасьць мастакоўскай матывацыі тых або іншых "маніпуляцый"), зазначу: класічныя творы, а асабліва — тыя, што з'яўляюцца часткай агульнаадукацыйнай школьнай праграмы, нярэдка з'яўляюцца "заложнікамі" тых трактовак, якія ў розныя часы былі навязаны ім і сталі як бы другім тварам. І "Гора ад розуму" можна па праве паставіць у першыя шэрагі гэтых "ахвяр" масавай адукацыі: завучваючы маналогі з п'есы і з выразнасцю распавядаючы іх ля класнай дошкі, большасць з нас наўрад ці намагалася асэнсаваць творцацтва, убачыць не проста замалёўкі нораваў эпохі і сутыкненне светапоглядаў, а — той драматургічны канфлікт, які ўсё гэта і выводзіць на святло. Мы цвёрда ведалі, што ёсць замшэлае фамусаўскае грамадства і ёсць прагрэсіўны Чачкі, які ўсім добры, акрамя аднаго: рэжа праўду-матку проста ў вочы, з-за чаго і нажывае

сабе ў ворагі амаль цэлюю Маскву. Але ці ўсё так адназначна, як мы прывыклі думаць?

У гэтым сэнсе "Гора ад розуму" ў рэжысуры Сяргея Кавальчыка каштоўнае тым, што рэжысёр не толькі не прапускае, але і

саў) і наўнасьць доступу ў "патрэбныя" кампаніі ("Вы не знаёмы з Таццянай Юр'еўнай?" — нават здзіўляецца Малчалін), а зусім не самых прагрэсіўных перакананняў, — выяўляюць галоўную прычыну драмы: чацкія, якія культывуюць "разумнае, добрае, вечнае" і прысвечваюць сваё жыццё ідэям служэння грамадству, самому гэтаму грамадству... не патрэбны.

Менавіта таму зусім не рэвалюцыйны настрой, а — разгубленасць з'яўляецца адной з дамінуючых рыс Чацкага ў выкананні маладога акцёра тэатра Антона Бельскага. Ён віхурай урываецца ў свет фамусаўскага дома, направа і налева прэзентуючы ў дэкаратыўных пакунках прэзенты, а ў якасці "галоўнага падарунка" — самога сябе, перапоўнены ўпэўненасцю, што гэта — акурат тое, чаго ўсе так даўно чакалі. А аказваецца, што яго трапныя і дасціпныя жарты ўспрымаюцца як здзелкі-лівыя кгіны, а жаданне

ная з іх выяўляе ўласныя адметныя інтанацыі сваёй гераніі. Іна Савянкowa ў ролі Соф'і так і не змагла да канца пазбавіцца "шлейфу" папярэдняе сыгранай ёй Агаф'і Ціханаўны з гогалёўскіх "Жаніхоў": паводзіны і манеры яе гераніі час ад часу "зрываюцца" на мяшчанскія, а сама яна ў дыялогах з Чацкім — нават на "разборкі" на павышаных тонах. Зусім іншая Соф'я Веранікі Пляшкewіч: вытанчаная, спакойна-стрыманая, поўная ўнутранага годнасці і разумення, што такое свецкая прыстойнасць, яна... перажывае за сябра дзяцінства, побач з якім выраста, і за яго няўменне паводзіць сябе сярод людзей, — для яе непрыемна і непрымальна так навязліва цягнуць на сябе коўдру і патрабаваць усеагульнай увагі да ўласнай персаны, як тое робіць Чацкі. Не выпадкова, што ў кожнай з гераній, адпаведна, і свой ідэал у выглядзе Малчаліна. Для Соф'і Савянкавай — у выкананні Уладзіміра Глотова — герой дамскіх раманаў, з вачыма, якія блішчаць ад палкага жадання прадманстраваць уласную адданасць і закаханасць, што часам

напружання і ілюзію таго, што яго словы і меркаванні нешта вырашаюць. У выкананні ж Расціслава Янкоўскага Фамусаў набывае больш дакладныя рысы: спакойнасць, разважлівую ўпэўненасць ва ўласным веданні свету і жыцця, адчуванне таго, што пры любым раскладзе ўсе казыры ён моцна трымае ва ўласных руках. Аднак, у сваю чаргу, гэтая ўпэўненасць у татальнай кантролі над сітуацыяй і стварае прадумовы для таго, што ў спектаклі Фамусаў выпускае з уласных рук "нітачкі" — задачу выдаць замуж адзіную дачку — і апынаецца ў баку ад усёй гісторыі. Адпаведна, не да канца абгрунтаванай становіцца і фігура Скалазуба, якога ўвасабіў Андрэй Крывецкі: для абодвух з іх знікае асабістая матывацыя для таго, каб гэты персанаж з'яўляўся ў доме Фамусава. Ды і, здаецца, па тым, як рэагуе Фамусаў Янкоўскага на ўсіх трох патэнцыйных кандыдатаў у жаніхі, як не спяшаецца прымерыць на іх гэты статус, ён не так ужо і заклапочаны шлюхам дачкі (хаця Грыбаедаў акурат для гэтага ладзіць у доме Фамусава бал "для сваіх", нават нягледзячы на жалобу).

Калі ж вярнуцца да рэжысёрскай канцэпцыі, робіцца відавочным, што на пачатку спектакля Сяргей Кавальчык ставіцца да грываедаўскага тэксту як да догмы, якая патрабуе дэтальвага "падрадкавага" перакладу. З гэтай прычыны ў першай дзеі ўнікае шмат сітуацый, калі рэжысёр лабавым чынам ілюструе п'есу: то Малчалін з'яўляецца з флейтай і цягам усёй сцэны вымушаны трымаць яе ў руках, бо не ведае, што рабіць з інструментам (па тэксце, Фамусава чуюцца гукі то флейты, то фартэпіяна), то ў Чацкага раптам узнікае жаданне паварушыць вуголле ў печы на рэпліцы пра тое, што дым бацькаўшчыны яму салодкі і прыемны, а то падкрэслена разгорнута разыгрываецца ўключаны ў школьную праграму, аднак абсалютна прахадны для Грыбаедава, маналог-звязка "Пятрушка, вечна ты з абноўкай...".

Затое ў другой дзеі Кавальчык адрываецца ад ролі "чалядніка" і вырашае сцэны смела, свежа, жвава. Багатыя дэкарацыі фамусаўскага дома (сцэнаграфія — Алы Сарокінай) з калонамі і галерэяй проткаў (не важна, што зварываецца гэтая галерэя... французскім бульдогам) пасля балю слугі разбіраюць-дэманціруюць, так што адкрыта выстаўлены на вуліцу Чацкі апынаецца ў прамым сэнсе слова... пад плотам. І ўся развязка спектакля набывае абсалютна свежае гучанне — шмат у чым меладраматычнае, затое надзвычай прыватнае. Акурат таму, што становіцца зразумела: увесь грываедаўскі канфлікт разгортваецца не "паміж" героем і светам, а — у душы самога Чацкага, дзе двубой вядуць яго ідэалы і "аб'ектыўная рэчаіснасць", з якой ён сутыкаецца. І перамога залежыць ад таго, здасць лямо не герой Антона Бельскага ўласныя перакананні, прызнае ўласнае паражэнне ці застаецца на сваім, нават дэманстравіўна паспінуўшыся на ваках ва ўсіх?..

Таццяна КОМАНАВА
На здымках: Соф'я — Іна Савянкowa, Чацкі — Антон Бельскі; сцэна са спектакля.

Што так і "не так" у героі, або Гора ад... разгубленасці

дакладна фіксуе, цвёдра чапляючы, звязку драматургічнага канфлікту, відавочнасьць якой, аднак, не забяспечыла ёй натуральнасці ўспрыняцця. Адзіная мэта, з якой Чацкі вяртаецца ў Маскву праз тры гады сваіх вандровак, — жаданне пачуць на свой адрас словы прызнання і кахання ад некалі любімай дзяўчыны і ўсіх тых, у чыім атачэнні ён рос хлапчуком. Але свет жыве па ўласных законах — "па паняццях", дзе розум толькі тады мае каштоўнасць, калі ён падмацоўваецца не логікай ды маралізатарствам, а практычнымі выгодамі і прыбыткамі. І менавіта гэтая аўтаномнасць, самадастатковасць грамадства, дзе нашмат больш цняцца дастатак у выглядзе колькасці душ (тут Чацкаму з яго трыма-чатырма сотнямі няма чым хваліцца), умненне зрабіць кар'еру ("Не служыць — у тым карысці не знаходзіць", — кажа пра яго Фаму-

прадманстраваць і агучыць найноўшыя грамадска-палітычныя ідэі — як адкрытая абраза старэйшых. І Антону Бельскаму вельмі дакладна ўдаецца прасачыць гэтае "тугадумства" Чацкага, убачыць усю яго глыбіню і драматычнасць. І, разам з тым, — не кінуцца ў залішнюю рамантызацыю свайго персанажа, пакідаючы ў фінальнай сцэне спектакля тлусты пыгальнік і само пытанне: а што ж, з пазіцыі здаровай логікі, якую настойліва-навязліва прапагандуе герой, "не так" у самім Чацкім?

Той факт, што рэжысёр пераводзіць грываедаўскую гісторыю з сацыяльнага супрацьстаяння ў пласт любоўных узаемаадносін, вызначае і расстаноўку іншых персанажаў спектакля, у якой на першы план выходзіць Соф'я. Гэтую ролю выконваюць дзве актрысы: Іна Савянкowa і Вераніка Пляшкewіч, і кож-

выдае наўнай пастаральнасцю, аднак у любой сітуацыі знаходзіць у сэрцах гераній-жанчын любога ўзросту адпаведныя чуйныя стрункі. Для Соф'і Пляшкewіч — у выкананні Руслана Чарнецкага — разважлівы прыгажун, які годна трымаецца і ведае сабе цану, але яму бракуе адной-адзінай рэчы: адпаведнага яго розуму і талентам свецкага становішча.

На фоне дэтальнай прапрацоўкі "трохкутніка" "Чацкі — Соф'я — Малчалін" з агульнага "сілавога поля" спектакля практычна выпіпа Фамусаў. У тым ліку і за кошт таго, што задача выбару была перакладзена рэжысёрам на Соф'ю, ён аказаўся ў агульнай канве пастаноўкі шмат у чым постацю "дэкаратыўнай". Аляксандр Ткачонак іграе Фамусава ў вадзельнічкія ключы: ён шмат бегае па сцэне, мітусіцца, стварае вакол сябе атмасферу

"У тумане": здымкі завершаны

У латвійскай Латгаліі завяршыўся здымачны перыяд стужкі "У тумане", якая ствараецца сумесна кінематографістамі некалькіх еўрапейскіх краін, у тым ліку Беларусі.

Плануецца, што мантажна-таніровачны перыяд у працы над стужкай зойме некалькі месяцаў, і тая будзе канчаткова гатова да прэм'еры прыкладна ў сярэдзіне траўня.

Нагадаем, праект "У тумане" ствараецца пры ўдзеле Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" нямецкім прадзюсарам Хайнам Джэртхам і ўкраінскім рэжысёрам беларускага паходжання Сяргеям Лазніцам па сцэнарый апошняга. Галоўнага героя — пуцывага абходчыка Сушчэню, якога абвінавачваюць у супрацоўніцтве з фашысцкімі акупантамі, — увасабляе выпускнік ГІТІС-РАТІ, беларус Уладзімір Свірскі. У астатніх ролях задзейнічаны расійскія

акцёры Сяргей Калесаў, Улад Абашын, а таксама Барыс Каморзін, Міхаіл Яўлаў, Юлія Перасільд ды іншыя. У якасці жыхароў беларускай вёскі ваеннай па-

ры выступілі латгалцы. Аператарам стужкі з'яўляецца румын Алег Муту, гукааператарам — вядомы беларускі прафесіянал Уладзімір Галаўніцкі.

— Я ўдзячны ўсім маім калегам — камандзе таленавітых і верных людзей, чый прафесіяналізм дазволіў мне стварыць складанапастававачную гістарычную карціну за 28 здымачных дзён. У нас працавалі латышы, літоўцы, немцы, рускія, беларусы, палякі, румыны, чэхі. На пляцоўцы гучала дзевяць моў! Мы ўсе служылі агульнай справе, і я ўпэўнены, што гармонія, якая панавала на здымачнай пляцоўцы, увасабіцца на экране, — адзначаў "К" Сяргей Лазніца.

На здымку: кінапрацэс будучай стужкі.

Дарчы, цалкам верагодна, што гэтая стужка — не апошні на бліжэйшы час беларускі праект Сяргея Лазніцы. Пра гэта — на стар. 14.

(Працяг. Пачатак у № 1 — 2 за 2012 г.)

Мінск. Купала, вядомы пісьменнік, прымае Паўліну ў сваім доме. Курыць трубку. Яна ходзіць па пакоі, разглядае мэблю, выглядвае ў акно.

КУПАЛА. Дом разам з садам купіў.

ПАЎЛІНА. Перайшоў на трубку? Як Хэмінгуэй?

КУПАЛА. Ды так, баўлюся. Падарылі пагранічнікі на сустрэчы... У садзе — яблыні, грушы, співы... (Падсоўвае талерку з садавінай.) Частуйся. Даглядаю, як малых дзяцей. Прышчэпліваю, падразаю...

ПАЎЛІНА (разглядае друкарку). Сам друкуеш?

КУПАЛА. Уладзя. Не люблю шуму. Паўліна, колькі ж мы не бачыліся? Зараз 1925-ы...

ПАЎЛІНА. Дзевяць гадоў.

Паважаныя чытачы!

Перад вамі — тэатральная старонка нашага "Куфр-радцы", дзе сёння мы прадстаўляем яшчэ адну частку з лірычнай драмы Анатоля Дзялендзіка "Карона з каханья". Многія эпізоды яе, нагадаем, заснаваны на ўспамінах выканаўцы ролі легендарнай Паўлінкі ў першай пастаноўцы дэбютнай п'есы Янкі Купалы — Паўліны Мядзёлка. Сёння на нашых старонках пададзены сцэны з таго перыяду, калі Паўліна Мядзёлка разам з братам пераехала ў БССР з тэрыторыі этнічных заходніх беларускіх земляў, якія, на той час, паводле Рыжскага мірнага дагавора, адышлі да Польшчы. Гэта 1925 год. Такім чынам, у апублікаваных раней і цяперашняй частках драматычнага твора перад чытачом паўстаў вобраз класіка ў розных перыяды творчасці: пад час стварэння і першай пастаноўкі "Паўлінкі", у часіны рэвалюцыйных змен XX стагоддзя і, нарэшце, — у нэпаўскія гады. Зразумела, у тэксце не абышлося і без мастацкага вымыслу аўтара сучаснай трактоўкі падзей.

Вядома, не ўсе купалазнаўцы, захавальнікі памяці паэта ды і простыя чытачы пагодзяцца з даволі свабоднай, "незабранзавелай" трактоўкай вобраза Песняра, звароту на сцэне да калізій яго асабістага жыцця... Тым не менш, такі вольны, аўтарскі, падыход драматурга да гісторыка-мемуарнага матэрыялу, дапушчэнні дамыслівання, умоўнасцей, нават фантазмагарычных перастварэнняў у часе не з'яўляюцца навіной у мастацкай інтэрпрэтацыі жыцця і творчасці, у тым ліку класікаў сучаснай літаратуры, ды не толькі яе...

Анатоль ДЗЯЛЕНДЗІК

КАРОНА З КАХАННЯ

Янка Купала і Паўліна Мядзёлка. Версія

Лірычная драма па матывах кнігі Паўліны Мядзёлка "Сцежкамі жыцця".

У кантэксце юбілею класіка

Падзей стала выданне ўнікальнага каталога аўтографу першага народнага паэта Беларусі Янкі Купалы. Як адзначала "К" у мінулым нумары, прэзентацыя выдання стала першым акордам святкавання 130-годдзя Песняра. Каб даведацца падрабязнасці стварэння выдання, карэспандэнт "К" звярнуўся да кіраўніка праекта — дырэктара Літаратурнага музея Янкі Купалы Алены Ляшковай.

медыі "Паўлінка", рукапісы аўтарскага перакладу "Слова аб палку Ігаравым"...

— Але ў каталогу можна ўбачыць не толькі творы Купалы...

— Укладальнікі ўключылі ў каталог выявы кніг, фотаздымкі з дарчымі надпісамі Купалы, дакументы, якія раскрываюць яго ўзаемаадносіны з цікавымі асобамі, адносіны да гэтых персон, фіксуючы даты кантактаў з імі. Адзначу, што ў друкаваную версію каталога ўвайшлі найбольш вядомыя

— Мэта каталога — прадставіць рукапісную спадчыну Песняра, незалежна ад таго, дзе знаходзіцца арыгінал. Да прыкладу, у 2010-м святар Аляксандр Надсан перадаў копіі рукапісаў Янкі Купалы, што знаходзяцца ў Скарынаўскай бібліятэцы ў Лондане: паэма "Курган", а таксама тры вершы. Адбіткі тых рукапісаў нідзе не друкаваліся. Акрамя таго, у 2009 годзе ў музей паступіла кніга з дарчым надпісам Янкі Купалы, які стаў адкрыццём для купалазнаўцаў.

Паўтысячы аўтографу

— Алена Раманаўна, як з'явілася ідэя стварыць выданне, якое дазволіла б не толькі прачытаць слова Купалы, але і праз ягоны почырк адчуць сам момант творчага азарэння?

— Ідэя каталагізаваць найбольш значныя фондавыя калекцыі нарадзілася яшчэ ў 1980-я. А да 120-годдзя з дня нараджэння паэта быў зроблены першы крок: каталагізавана калекцыя мастацкіх твораў. У 2008 — 2010-м пры садзейнічанні спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва былі выпушчаны дзве часткі каталога "Рукапісная спадчына Янкі Купалы". І, хачу падкрэсліць, яны сталі першымі з падобных выданняў у музейнай практыцы рэспублікі. Калі казаць пра калекцыю "Аўтографы Янкі Купалы", то адзначу, што яна складаецца з 559 адзінак захавання рукапісаў паэта рознага часу. Сярод іх ёсць і сапраўдныя рарытэты: рукапісны зборнік "Шляхам жыцця", які раней захоўваўся ў Беларускаму музеі даваеннай Вільні, аўтографы паэм "Сон на кургане", "Бандароўна", ка-

рукапісы Янкі Купалы. Асноўная частка яго складаецца з выяў рукапісаў, іх сціслага апісання, якое ўключае назву, дату і месца стварэння. У сваю чаргу, электронная версія ўтрымлівае літаральна ўсю рукапісную спадчыну першага народнага паэта Беларусі, якая гадамі назапашвалася ў фондах.

— Што друкуецца ўпершыню?

— Тыраж каталога — сто асобнікаў...

— Каталог у найбліжэйшы час будзе прадстаўлены на інтэрнэт-сайце нашага музея. Разам з тым, паколькі выпуск каталога ажыццёўлены на сродкі гранту прэзідэнцкага фонду, мы не маем права яго прадаваць, а таму плануецца перавыдаць, ужо за сродкі музея, у выглядзе электроннай версіі, якую зможа набыць кожны ахвотны.

— Якія мультымедыя і друкаваныя выданні, звязаныя з жыццём Янкі Купалы, можна чакаць бліжэйшым часам?

— У першую чаргу, сумесна з Міністэрствам культуры нашай краіны мы плануем выпуск дыска "Беларусь чытае Купалу і Коласа". У працы над ім будуць задзейнічаны знакамітыя людзі, якія прачытаюць улюбёныя паэтычныя радкі нашых класікаў. Акрамя таго, чакаюць выдання і адмысловыя каталогі, прысвечаныя жонцы класіка — Уладзіславе Луцэвіч, — а таксама мясцінам, звязаным з жыццём і творчасцю Янкі Купалы...

К.А.

КУПАЛА. Цэлая вечнасць! Шмат вады сплыло...

У пакоі б'е масіўны высокі гадзіннік.

КУПАЛА (весела). Ага, а дзе наш гадзіннік?

ПАЎЛІНА. Забралі пры арышце.

КУПАЛА. Шкада. Хадзілі чуткі, што ты пайшла замуж за Тамаша Грыба, ээра.

ПАЎЛІНА. За польскім часам ён быў узяты дэфензівай. Каб яго выратаваць, мне давалося выдаць сябе за ягоную жонку. Каханьне не было. Ён увесь — у рэвалюцыі, а я... сумавала па іншым.

КУПАЛА. Ён прыехаў з табой?

ПАЎЛІНА. Адмовіўся вяртацца ў ССР. Я з ім парвала. І з партыяй эсэраў. Саламяная ўдава.

Памаўчалі. Звоніць тэлефон.

КУПАЛА (бярэ слухаўку). Слухаю. Так. Перакласці? (Памаўчаў.) Можна. (У слухаўку). Хвіліначку... (Гучна.) Уладзя, дарагая, вазьмі слухаўку! (Кладзе сваю.) Яна дамовіцца... (Да Паўліны.) Па вечарах у мяне збіраюцца пісьменнікі, артысты, мастакі... Удзень Уладзя падкормлівае маладых паэтаў. Моляцца на яе...

ПАЎЛІНА. Як ты жывеш?

КУПАЛА. Абсталяваў майстэрню! Мне ў асалоду плаваць, стругаць, майстраваць. Дрэва так цудоўна пахне! З закрытымі вачыма магу адрозніць любое!

ПАЎЛІНА. Што адметнага напісаў за гэтыя гады?

КУПАЛА. Такія творы нараджаюцца насуперак агульнапрынятай плыні. А ў нас гэта... (Круціць галавой.) Карацей, нічога такога, чым можна было б пахваліцца.

ПАЎЛІНА. Чаму? Ты ж таленавіты паэт! Духоўны лідар нацыі! У цябе шэсць ці сем тамоў вершаў!

КУПАЛА. Не пішацца, Паўліна. (Паглядае на сметніцу ля стала, поўную скамечанай паперы.)

ПАЎЛІНА (прасачыла за ягоным позіркам.) Нішто сабе!

КУПАЛА (з іроніяй). Роспач творчасці...

ПАЎЛІНА. Урэшце, так бывае ў многіх. Потым адпускае... Калі мне было сумна, чытала твае вершы, паэмы "Магіла льва", "Яна і я", "Бандароўна", "Курган"...

КУПАЛА. Бібліятэка?

ПАЎЛІНА (паказвае пальцам на лоб). Яна вось тут.

КУПАЛА (здзіўлены). Чытала на памяць?

(Паўза.)

ПАЎЛІНА. Што ж з табой здарылася?

КУПАЛА (змрочна). Час не спрыяльны для паэзіі. У статку арыгінальнага не напішаш. Для

творчасці патрэбна адзінота. І ўвогуле, паэтаў не можа быць многа.

ПАЎЛІНА. Але ты нешта напісаў?

КУПАЛА. А-а-а... Яшчэ Пушкін сказаў: "И угораздил же меня черт с моим умом и талантом родиться в России!" (Бярэ з паліцы кнігу, падпісвае.) Табе.

ПАЎЛІНА (разгортвае). Дзякуй. Сёння ж прачытаю!

У пакой уваходзіць Уладзя. Яна коціць перад сабой сервіровачны інкруставаны столік. На ім — наліўка, розныя стравы, печыва.

УЛАДЗЯ (кладзе перад Купалам лісты). Пераклад, ты прасіў.

КУПАЛА. Дзякуй. (Бярэ, праглядае.)

ПАЎЛІНА. З польскай?

УЛАДЗЯ. З французскай.

ПАЎЛІНА. Ого!

УЛАДЗЯ (Паўліне). Гэты столік я купіла ўчора. Даспадобы? А гэтая карціна? Не Манэ, мой продак, але таксама нядрэнная. Словам, эпоха нэпа! Ну, давай, сяброўка маладосці, націскай на французскую кухню. Смачна есці!

ПАЎЛІНА. З задавальненнем!

УЛАДЗЯ. І ты, каханенькі, далучайся.

ПАЎЛІНА. За ваша здароўе!

КУПАЛА. І за тваё.

Узнімаюць кубкі.

ПАЎЛІНА (пакаштаваўшы страву). Смаката!

КУПАЛА. Уладзя выдатна га-туе.

УЛАДЗЯ. Іграеш на сцэне?

ПАЎЛІНА. Не.

УЛАДЗЯ. Як?! Чаму? Я думала, ты стала вялікай актрысай! Пача-так быў удалым!

ПАЎЛІНА. Так склалася жыццё... (Да Купалы.) Янка, мне патрэбна праца, дзе-небудзь у выдавецтве. Дапаможаш?

КУПАЛА. Ну вядома ж!

ПАЎЛІНА. А то я больш і не ведаю, да каго яшчэ можна звярнуцца...

УЛАДЗЯ (падкрэслена). Чаму не дапаможаш? Дапаможаш!

ПАЎЛІНА. Ведала б ты, колькі я праседзела ў польскіх турмах... Там выбіваюць усе пачуцці. Яны забілі ўва мне жанчыну... (Падымаючыся.) Мне час ісці...

Раптам чуюцца гукі гармоніка, вясёлыя мужчынскія галасы.

УЛАДЗЯ (падымаючыся, затрымлівае Паўліну). Ты яго заваражыла... (Дзе адкрываць дзверы).

Паўліна, абапіраючыся на ручку крэсла, зноў сядзе ў яго. Праз гэтую паўзу выходзіць са стану анямеласці.

ПАЎЛІНА (прыслухоўваючыся). Што гэта?

КУПАЛА. Маладыя паэты пры-йшлі... На пачастунак да Уладзі...

ПАЎЛІНА. Не любіш маладых?

КУПАЛА. Люблю таленавітых самотнікаў.

Жаночы голас зацягнуў песню. Чуюцца апладысменты.

ПАЎЛІНА. Хто пяе? Уладзя?

КУПАЛА. Так.

Памаўчалі.

ПАЎЛІНА. Прыгожы голас. Але ты так нічога не напішаш. Сыходзь.

КУПАЛА (ходзіць, аглядае пакой, разважаючы). Гэта табе лёгка падняцца-паляцець — ні ў лесе, ні ў небе... (Памаўчаў.) У мяне вялікі архіў. І вялікая бібліятэка. На Уладзі ўвесь дом. І не толькі. Калі я цяжка хварэў, доўга, амаль два гады, яна падтрымлівала мяне, клапацілася! Даглядала, як малое дзіця! Ніводная жанчына...

ПАЎЛІНА (перапыняе). Што з табой было?

КУПАЛА. Прайшло. Думаеш, у жонкі паэта салодкае жыццё? Я ж увесь час маўчу, абдумваю вершы... Хоць яна і ўладарная, але — надзейны арганізатар. Ходзіць па выдавецтвах, уладкоўвае мае справы. А я толькі пішу... Ты не такая...

Паўліна піша нешта на лістку і пакідае на століку.

ПАЎЛІНА. Па гэтым адрасе можаш мяне знайсці.

КУПАЛА. Пачакай. (Падымае ліст, дадае ёй.) На першы час хопіць.

ПАЎЛІНА. Дзякуй. Не трэба... (Падымаецца і выходзіць.) (Зацямненне.)

Пасляслоўе да першай часткі

У гады вайны я, падлетак, быў у партызанскім атрадзе "ад'ютантам" партызанскага генерала, Героя Савецкага Саюза Васіля Іванавіча Казлова. Пасля аднаго рэйду Васіль Іванавіч прывёз мне томік вершаў Янкі Купалы. З гэтай кнігай я не расставаўся. Так што Купала з дзяцінства ўвайшоў у мае жыццё...

Не так даўно мне ўдалося прачытаць мемуары Паўліны Мядзёлка, першай выканаўцы ролі Паўлінкі ў аднайменнай камедыі. Яны былі апублікаваны ў чатырох нумарах часопіса "Польмя" гадоў дваццаць таму. Мяне ўсхваляваў трагічны лёс гэтай жанчыны і тое, якую ролю яна адыграла ў жыцці Янкі Купалы.

Рэдактар, які рыхтаваў матэрыял для часопіса, распавёў мне, што яго вымусілі выкінуць тры з паловай старонкі з рукапісу Мядзёлка. Ён раскажаў, што было на гэтых старонках... Пасля гэтага не напісаць п'есу пра ўзаемаадносіны Янкі Купалы і Паўліны Мядзёлка я не мог...

Гэта мая мастацкая версія падзей, якая разгарнулася ў першай частцы твора. Што датычыцца другой... Магчыма, гэтага не было, але магло быць, ніхто не прысутнічаў пры — умоўна верагодных у п'есе — размовах Купалы, прынамсі, з Максімам Горкім, Генрыхам Ягодам, Мікалаем Яжовым... Галоўнае ж, мне хацелася паказаць Янку Купалу жывым чалавекам.

Анатоль ДЗЯЛЕНДЗІК

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 3.)
Наадварот, ён “замацоўвае” жыхароў у тых малюўнічых горных расколінах, дазваляючы ім зарабіць сякую-такую капейчыну. Але паназіраўшы за тым, з якім імгэтам носьбіты аўтэнтныкі шоўкаюць пультам сатэлітавага рэсёвера (а без “талеркі” тыповую карпацкую хату сёння і не ўявіць), адразу разумееш, што глабалізацыя дабралася і сюды. Бо яна з’яўляецца неад’емным “зваротным бокам” развіцця інфармацыйных тэхналогій ды, зрэшты, прагрэсу ў цэлым.

У тую эпоху, калі зарадзіліся “...Цары”, тэлевізара ды Інтэрнэта яшчэ не існавала ў прыродзе. Таму людзі былі змушаны забяліць сябе самі, і іх вынаходліваць спараджала ўнікальныя культурныя з’явы.

Як падаецца, менавіта турызм здатны запавольваць няўмольны бег часу, служачы свайго кшталту “амартызатарам” для тых глабалістычных працэсаў, ад якіх нават у вясковай глушы нікуды ўжо не падзецца. Дзякуючы яму “другое дыханне” набываюць тыя рэчы або з’явы, што ўжо даўно былі выкінуты “на сметнік гісторыі”. Згадайма хаця б тыя ж прасы на вуголі, якія ўчора ржавелі на гарышчах, а сёння ўпрыгожваюць музеі, кавярні, аграздзібы.

Ала Сташкевіч правяла паралелі з эксістэмамі, што яшчэ не так даўно маглі існаваць ды ўзнаўляцца самі па сабе, а сёння патрабуюць стварэння запаведных рэжымаў. Па яе словах, фактарамі рызыкі для элементаў народнай спадчыны могуць стаць як празмерная камерцыялізацыя, так і поўная яе адсутнасць. Першая ператварае абрад у прафанацыю, спусташаючы яго ўнутраны змест, а другая — пазбаўляе носьбітаў спадчыны дадатковых стымуляў для яе захавання.

З гэтым цяжка не пагадзіцца. Пытанне толькі ў тым, як знайсці “залатую сярэдзіну”, уясконяючы ў канкрэтным турпрадукце?

На думку старэйшні ГА “Адпачынак у вёсцы” Валянціны Кліцуновай, аўтэнтнычныя народныя абрады не прызначаны для масавых тураў: ім павінна спадарожнічаць пэўная аўра эксклюзіўнасці. А мэтавая група, на якую яны разлічаны, — гэта турысты, скіраваныя на спазнанне новага, а не на пасіўнае сузіранне “туземнай экзотыкі”.

— Давялося пабываць у індзейскай “тур-вёсцы”: жыхары яе ўжо забыліся на сваю мову, у якасці сувеніраў там прапануюць нейкі “шырспажыў”, а больш тандэтнага шоу мне ніколі нават бачыць не дваводзілася! — распавяла яна. — Канешне, гэта найгоршая перспектыва для нашай аўтэнтчнай культуры...

Ала Сташкевіч звярнула ўвагу і яшчэ на адну акалічнасць. Згодна з Канвенцыяй UNESCO аб ахове нематэрыяльнай спадчыны, правам “распараджацца” яе элементамі надзелена толькі непасрэдна тая супольнасць, дзе яны бытуюць.

— Супольнасць сумесна з экспертамі павінна выбудаваць для турыстаў пэўныя бар’еры, вызначыць, што ім можна, а што — нельга, — кажа яна.

Таму шкада, што на семінары мы не пачулі нікога з непасрэдных носьбітаў абраду “...Цары”, бо неаспрэчна, што менавіта ім належыць апошняе слова ў спрэчцы pro et contra турыстызацыі.

Ці не першы досвед пераўтварэння нематэрыяльнай культурнай каштоўнасці ў турпрадукт звязаны з абрадам “Жаніцтва Цярэшкі” на Лепельшчыне, уключаным у Дзяржаўны спіс. Чаму менавіта ён? Тут, мабыць, адыграў ролю менавіта чалавечы фактар. Руплівіца тамтэйшага аградурызму Вольга Маханенка ладны час адпрацавала ў культуры, і народныя традыцыі для яе не бізнес, а — жыццё.

Дарэчы, паводле яе слоў, самі носьбіты абраду — старэнькія ўжо бабулі — паставіліся да турыстаў цалкам станоўча.

Турпрадукт пачынаецца... з авечак

Цяжка спрацаваць з тым, што з’яўленне на вуліцы аддаленай вёскі дзясяткаў турыстычных аўтобусаў само сабою парушыць яе архаічныя краявіды і амаль герметычны “мікракосмас”. Але “...Царам” такая перспектыва і не пагражае. Бо, у адваротным выпадку, гэта будучы ўжо зусім не тыя “...Цары”...

Чаму? Ды хаця б таму, што пляцоўкай для дзеі становяцца гасціўні звычайных вясковых хат, і апрача саміх “цароў” ды журналістаў цэнтральных

прапанавалі досыць наватарскае, па аічынных мерках, вырашэнне гэтай праблемы: вчэра для ўдзельнікаў была зладжана ў звычайных дамах сямейнаўцаў.

Патрабавальнай публіцы традыцыйныя хатнія стравы прыйшліся да густу, ды і атмосферу прыватнай гутаркі не параўнаць ні з якім рэстаранам. І таму падумалася: ва ўмовах беларускага турызму, калі чакаць актыўнасці прыватных інвестараў ужо надакучыла, ды і не так шмат пакуль у гэтых устаноў будзе кліентаў, такі падыход можа мець ці не паўсюднае ўкараненне. Тым больш, як падаецца, ён цалкам упісваецца ў канцэпцыю аградурызму.

ў свядомасці продкаў не існавала, а басаногі дзядок — гэта не больш чым містыфікацыя этнографа XIX стагоддзя Паўла Шпілеўскага (ва ўсялякім разе, не пазбаўленая глебы). Але ў дадзеным выпадку гэта, як падаецца, не настолькі і важна. Бо, паўтोरымся, мы маем справу менавіта з “аўтарскім” турпрадуктам, а не аднаўленнем старадаўняга абраду. Куды важней менавіта ўсведамляць такую розніцу.

Запытаў у Вольгі Маханенка, ці дапушчальна выкарыстоўваць пэўныя элементы аўтэнтных абрадаў у арыгінальных анімацыйных праграмах, прызначаных, скажам, для карпаратываў у аграздзібах. На яе дум-

няма: не надта пакуль хто і квапіцца. Але ў перспектыве ніхто ад гэтых праблем не страхаваны.

— Я дык на свайго Зюзю “ахоўную граматы” ўжо атрымаў, каб не расцягнулі і пад кожны куст не пасадзілі. Цяпер гэта наш таварны знак, — паведаміў Ягор Шушкевіч, якому ўжо давялося сутыкнуцца з выпадкамі плагіяту, няхай сабе пакуль і даволі бяскрыўднага.

Як паведаміла Ала Сташкевіч, беларуская справаздача аб захадах па захаванні нематэрыяльнай спадчыны на апошняй сесіі Міжрадавага камі-

Народны абрад — гэта не шоу-праграма!, або Што рабіць, каб не “задушыць” аўтэнтныку ў абдымках турызму?

“Амартызатар” без Парфянона: як “нематэрыяльная” спадчына змяніла імідж вёскі?

СМІ ў кожную з іх можа ўбіцца хіба з дзясятка гледачоў. Ну, і ці шмат на гэтым заробіш?

Таму фалькларысты могуць не хваляцца, а вось для турыстычнай будзе не так і лёгка адаптаваць гэты “раскручаны” брэнд для сваіх патрэб і, тым больш, вынайсці спосаб яго капіталізацыі, асабліва калі ўлічыць, што абрад адбываецца толькі раз на год. А яго ненатуральны “працяг” у часе нават не разглядаецца як варыянт: самі сямейнаўцы гэтага не дазваляць.

Калі да іх прыезджалі тэлевізійшчыкі ды прасілі “цароў” падладзіцца пад іхні ўласны, а не пад народны, каляндар, ды пакалядаваць, скажам, у лістападзе, гэта выклікала шчырае абурэнне.

Зрэшты, “часавая прывязка” абраду не азначае, што створаны ім брэнд не можа працаваць круглы год. Паколькі “...Цары” сёння на слыху, людзі зацікаўленыя народнай культурай рэгіёна ў цэлым, а прадстаўлена яна, натуральна, не толькі гэтым абрадам. Вольга Маханенка нагадала, што каляндарны цыкл беларусаў багаты на яркія падзеі.

Іншы немалаважны момант — прадаставіць турыстам як мага больш магчымасцей патраціць грошы. Ёнтаму спрыяе, напрыклад, сувенірная прадукцыя. Згадайма, што Семежава стаяліца і сваімі традыцыйнамі ткацтва, якія не так даўно набылі статус нематэрыяльнай каштоўнасці. Урэшце, тая ж кулінарыя, з якой тут таксама ўсё ў парадку.

Каляндны кірмаш у Семежаве, які папярэднічаў абраду, пераканаў усіх: жыхары вёскі маюць што прапанаваць турыстам. Тым больш, сямейнаўцы частавалі гасцей не толькі блінцамі ды хатнімі каўбаскамі, але і сакавітымі ды яўна “незавучанымі” жарцікамі, спевамі, дасціпнымі “варажбіцкімі” гульнямі. Свята зусім не страціла вяселосці праз адсутнасць сучаснага “шырспажыву”, які ў нас нярэдка прапаноўваць нават у самых для яго неда-рэчных выпадках.

Турыстычная інфраструктура ў Семежаве практычна адсутнічае. Ні паесці, ні пераначаваць, ні нават “прыпудрыць носік” там, фактычна, няма дзе. Арганізатары семінара

— Калі мы рассялілі ізраільскіх турыстаў па дамах простых жыхароў Моталы, гэта падавалася вялікай авантурай, — распавядае Валянціна Кліцунова. — Але, урэшце, яны адзначылі, што гэта быў сапраўдны “цвік праграмы”, які пакінуў найлепшыя ўражанні! Думаю, што і пераначаваць у сямейнаўскай хаце турысту таксама будзе цікава...

Адзін з магчымых варыянтаў выкарыстання “брэндавага” ўзору нематэрыяльнай спадчыны Валянціна Кліцунова прадэманстравала на прыкладзе іншага прэтэндэнта на ўключэнне ў Спіс UNESCO — майстэрства дрыбінскіх шапавалаў:

— Сёння мы пакуль маем толькі частку паўнаватарскага турпрадукту — людзей, якія вырабляюць валёнкі, ды самі іхнія вырабы. Але каб зрабіць гэты прадукт сапраўды жыццяздольным, неабходна стварыць увесь цыкл. А пачынаецца ён... з авечак. Яны пасвяцца на зялёных пагорках, потым іх стрыгуць, рыхтуюць воўну для працы... Напэўна, турысту будзе цікава за гэтым паназіраць. Да таго ж, авечкі — гэта і сыр, і шашлык...

А далей — назіранне за самім шапавальствам і, вядома, магчымасць набыць яго прадукцыю, тыя ж валёнкі, зробленыя па індывідуальнай замове. Яшчэ адна атракцыя — вчэра ў хаце шапавала. На думку спецыяліста, гэтую праграму можна паўнаватарска расцягнуць на некалькі дзён, і ў выпадку добрага попыту яна можа забяспечыць працай ледзь не ўвесь раён.

Урэшце, ёсць і іншы шлях капіталізацыі нематэрыяльнай спадчыны — стварэнне на яе аснове якаснага арыгінальнага турпрадукту. Найлепшы прыклад — Зюзя Паазерскі, адзін з “бацькоў” якога Ягор Шушкевіч таксама браў удзел у семінары.

— Мяне часам абвінавачваюць у прапагандзе язычніцтва, — паскардзіўся ён. — Ды ні ў якім разе! Проста, мяне прывабіў той вялізны пласт прызабытай ужо народнай культуры. Падумалася: чаму б яго не ажывіць і не выкарыстоўваць у турызме?..

Некаторыя аўтарытэтычныя навукоўцы мяркуюць, што ніякага Зюзі

ку, рабіць гэта трэба. Хаця б таму, што тыя ж карпаратывы — някепская пляцоўка для папулярызацыі добрых узраў аічыннай культуры. А сёння там папулярнызеца нешта зусім іншае...

Зюзя™

Пад час дыскусіі быў неаднаразова закрануты і іншы далікатны аспект турыстызацыі — справядлівае размеркаванне атрыманых ад яе даходаў. Безумоўна, калі асноўная іх частка будзе “праплываць” міма саміх носьбітаў спадчыны, асядаючы ў кішэні прадстаўнікоў турыстычнай гэта ніяк не паспрыяе захаванню народных традыцый. Людзі рана ці позна адчуюць, што іх проста “выкарыстоўваюць”.

Менавіта таму на семінары прагучала і такая тэма, як абарона аўтарскага права. Здавалася б, да аўтэнтчнай культуры яна не мае ніякага дачынення — да слова “народ” знак капірайту не прылепіш... Тым не менш, юрыст Марыя Сатоліна пераканана, што гэта не зусім так. Папершае, закон абараняе тыя правы нематэрыяльнай спадчыны, якія маюць канкрэтнага аўтара, — скажам, творчасць знакамітага разбярэ Мікалая Тарасюка. Па-другое, аўтарскім правам надзелены і тыя, хто вярнуў абрад з нябыту, — як гэта здарылася з “...Царамі”, што цягам дзесяцігоддзяў існавалі толькі ў пасіўнай форме. І па-трэцяе, нават носьбіты тых з’яў ну зусім ужо народнай культуры, на якія аўтарскае права не распаўсюджваецца, могуць адстойваць свае сумежныя правы — у якасці выканаўцаў абраду.

На практыцы гэта можа азначаць прыкладна наступнае. Калі пэўны гаспадар аграздзібы захоча выкарыстаць вобразы “цароў” у сваёй анімацыйнай праграме, ён мусіць звярнуцца па дазвол да саміх носьбітаў гэтай традыцыі і, у выпадку яго атрымання, выплаціць ім рояліці са свайго прыбытку.

Безумоўна, для ўкаранення гэтай схемы калектыўнага кіравання аўтарскімі правамі патрэбна нямала юрыдычных фармальнасцей. Ды і патрэбы такой надзённай, як падаецца,

гэта UNESCO атрымала вельмі станоўчыя водгукі міжнароднай супольнасці. Спецыялісты з іншых краін адзначылі, што за мінулы год наша краіна зрабіла ў гэтай справе істотныя крокі наперад. Дзякуючы гранту UNESCO сёлета распачнецца стварэнне базы даных нематэрыяльнай спадчыны, а таксама і адмысловага вэб-рэсурсу.

На сённяшні дзень афіцыйны статус нематэрыяльнай культурнай каштоўнасці на Беларусі маюць толькі дваццаць народных абрадаў і ўмельстваў. Насамрэч іх, без сумневу, значна больш. У даўно ўрбанізаванай Еўропе наша краіна акурат і вылучаецца тымі ацалелымі выспачкамі аўтэнтныкі, якія перажылі ўсе перыпетыі гісторыі. І таму не дзіва, што вельмі многія ўдзельнікі семінара казалі пра іміджавы фактар нематэрыяльнай спадчыны, вельмі істотны для міжнароднага пазіцыянавання краіны.

Але няма сумневу ў тым, што архаічная вёска адыходзіць у нябыт, і працэс гэты — незваротны. Таму вельмі важна, каб народныя абрады ды ўмельствы знайшлі сабе месца менавіта ў сучасным жыцці.

Згодна з Канвенцыяй UNESCO, захаванне гэтых народных скарбаў азначае стварэнне такіх умоў, якія спрыяюць іх далейшаму існаванню, развіццю і самааднаўленню — гэта значыць, з’яўленню ланцуга пераемнасці, які складаецца з жывых людзей. Людзей, што жывуць у сучасным свеце і маюць свае надзённыя патрэбы, задавальненню якіх у той або іншай меры паспрыяе сфера турызму.

У той самы час, на семінары вельмі часта гучаў медыцынскі прынцып “Не нашкодзь!”. І ў такой тонкай сферы, як нематэрыяльная спадчына, ён надзвычай актуальны.

— Кіруючыся самымі лепшымі намерамі, мы можам парушыць аўтэнтнычасць таго або іншага элемента нематэрыяльнай спадчыны ці нават прывесці яго да знікнення, — перасцерагла Ала Сташкевіч.

Ілья СВІРЫН,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Капыльскі раён — Мінск

Культура і інвестар: грані сацыяльнага ўзаемадзеяння

Яшчэ ў жніўні Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка, наведаўшы саўгас-камбінат "Горкі", зазначыў, што Горацкі раён павінен стаць базавым для падрыхтоўкі спецыялістаў аграрнага сектара. Старшыня мясцовага райвыканкама Ігар Макара, які яшчэ больш за паўгода таму кіраваў Нясвіжчынай, вызначыў шэраг генеральных напрамкаў развіцця Горацкага раёна. Пляны ў дасведчанага кіраўніка — досыць амбіцыйныя. "Мы павінны вывесці Горкі, — паведаміў "К" Ігар Макара, — на ўзровень Нясвіжа. І не толькі ў плане мадэрнізацыі сельскай гаспадаркі. Мяркуецца, што якасныя пераўтварэнні закрануць і сацыяльную сферу, у тым ліку культуру. Перакананы, пэўную ролю тут павінна адыграць і дзяржаўна-прыватнае супрацоўніцтва". Па меркаванні Ігара Макара, саюз культуры з прыватнікамі, з дзяржаўнымі гаспадарнікамі, што цяпер зараджаецца, — трывалы падмурак будучых якасна новых стасункаў, без якіх цяжка ўявіць заўтрашняе аблічча рэгіянальнай культуры.

Дажынкавы акцэнт

Адмысловы статус Горак падкрэслены і тым, што сёлета тут пройдзе Рэспубліканскі фестываль-кірмаш працаўнікоў вёскі "Дажынкi-2012". Са спектра шматлікіх аб'ектаў, якія ўжо сёння рыхтуюцца да свята, варта вылучыць тыя, што датычацца менавіта сферы культуры. На даводку асобных з іх, па словах кіраўніка рэгіёна Ігара Макара, прадугледжаны і грошы інвестараў.

Кінатэатр "Крыніца", да прыкладу, будзе мадэрнізаваны. Тут з'явіцца 3D-абсталяванне і кавярня. Капітальна рамонтуюцца Дзіцячая школа рамёстваў, ДШМ і райбібліятэка, а таксама Раённы цэнтр культуры. У адрэстаўраваны будынак перабярэцца гісторыка-этнаграфічны музей. Дарчы, у будынка гэтага, які няблага захаваўся (у адрозненне ад дома, дзе жыў Максім Гарэцкі), — надзвычай цікавая гісторыя: тут напрыканцы пазамінулага стагоддзя знаходзілася аптэка і дом Казіміра

Начальнік аддзела культуры Горацкага райвыканкама Аляксандр Жыгун ля Паршынскага цэнтру культуры, узведзенага ў свой час на сродкі РУП "Навучальная гаспадарка БДСГА".

Падзерскага — як кажуць, мецэната і вялікага аматара мастацтваў...

У сельскай мясцовасці, па словах начальніка аддзела культуры Аляксандра Жыгуна (дарэчы, аднаго з самых маладых, але ці не самых ініцыятыўных начальнікаў аддзелаў на Магілёўшчыне), у вёсцы Рудкаўшчына з нуля ўзводзіцца ўнікальная шматфункцыянальная ўстанова культуры, дзе прадугледжаны памяшканні пад бібліятэку, ДК, глядзельную і танцавальную залы. Аналагічная ўстанова з металаканструкцый ужо дзейнічае ў вёсцы Горы, — праект зрабіла адна з прыватных фірм. Яшчэ адзін прыклад эфектыўнага дзяржаўна-прыватнага ўзаемадзеяння. Бягучы рамонт прадугледжаны ў Музеі савецка-польскай баявой садружнасці ў Леніне і ў мясцовым СДК.

Каб завяршыць гаворку пра перадажынкавы горацкі клопат, варта ўгадаць яшчэ адно

Калі Горкі выйдучь на ўзровень Нясвіжа?

КЛЮЧАВОЕ СЛОВАЗЛУЧЭННЕ РЭАЛЬНАГА ПРЫБЫТКУ

У каго лепшы строй?

Намеснік старшыні Горацкага райвыканкама па сацыяльных пытаннях Наталля Карнеева — даўні сябра "К" і патрыёт роднай зямлі. Гэтым разам тэмай нашай гутаркі стала спонсарства ў сферы культуры. "Задача любога раённага кіраўніка сёння ў тым, — сцвярджае Наталля Васільеўна, — каб пераканаць членаў свайго калектыву, што ўкладанні грошай у, скажам, паездкі нашай вакальна-харавай школы на міжнародныя фестывалі — рэч надзённая і неабходная. І ніякіх супярэчнасцей з заканадаўствам тут няма. Дзейнічае адпаведны закон, згодна з якім дабрачынныя грошы вылічваюцца не з фонду заробтнай платы і мэтва ідуць на агульную спра-

ву ўмацавання духоўнасці беларускай нацыі. І працэсы гэтыя стымулююцца больш лаяльным, так бы мовіць, падаткаабкладаннем... Безумоўна, мы цяпер толькі намацаем масткі такога супрацоўніцтва, і большасць гаспадарнікаў нашых толькі пачынае разумець, што вытворчасць без творчасці ператвараецца ў механічны бяздумны працэс. А мы за асобу павінны змагацца".

Ключавое словазлучэнне тут — "агульная справа". Плюс — своеасаблівае творчае саперніцтва, дадае Наталля Карнеева. Да прыкладу, калі на агульную канцэртную сцэну выхадзяць самадзейныя калектывы з усіх сельскіх устаноў культуры і розняцца па шыкоўнасці сваіх артыстычных касцюмаў, кіраўні-

кі сельскагаспадарчых арганізацый у гэты момант забываюць пра надоі з намалотамі і пачынаюць думаць пра грашовыя рэзервы для набыцця сцэнічнага строю для "падшэфнага" ансамбля. І гаворка тут — пра дзясяткі мільёнаў рублёў, якія не ідуць у пясок, а працуюць на брэндывасць рэгіянальнай культуры, на падтрымку таленавітай моладзі, на развіццё юных талентаў...

Прыклады дабрачыннасці

Сутнасць агульнай справы гаспадарніка і работніка культуры, па цвёрдым меркаванні старшыні райвыканкама Ігара Макара, у тым, што і хлеб, і песня — рэчы першасныя, спрадвек узаемазвязаныя, і толькі ў выніку гэтай

"Галерэя спонсараў" ад "К"

Кагорта прадпрыемальных

Прапаную зірнуць на асобна ўзятага горацкага спонсара — прадстаўніка гандлёвага бізнесу. Хоць і банальна, але людзі гэтыя — штучныя. І Аляксандр Кавалёў, якому сёлета спаўняецца пяцьдзясят, — менавіта з такой, пакуль нешматлікай, кагорты. "Вар'ят", як сам сябе называе. У дзяцінстве скончыў музычную школу, граў у ансамблях (усё гэта — з сям'і: бацька і па сёння гармонік з рук не выпускае, а маці спявае цудоўна). Потым былі ВНУ, праца, сямейныя клопаты. У 2006-м Аляксандра Кавалёва (ужо прыватнага прадпрыемальніка) Горацкі РЦК запрасіў на працу акампаніятарам у аўтаклуб. Жадання, а таму і часу, хапіла на ўсё. У выніку ён стварае ансамбль народнай музыкі і песні "Жывіца", куды апрача брата Уладзіміра, выкладчыка БДСГА, увайшло 12 чалавек. Летась калектыв атрымаў званне народнага.

— Аляксандр, а ці было жаданне сумясціць выступленні "Жывіцы" з рэкламай вашага бізнесу?

— Не. Абсалютна пра розныя рэчы гаворка.

— Патлумачце, калі ласка, сутнасць свайго "вар'яцтва", калі чалавек уласна заробленую капейчыну не толькі ў сям'ю (наколькі ведаю — немалую) нясе, але і ўкладае ў развіццё "Жывіцы"...

— Ну, тут усё проста. Удзень працую і дырэктарам свайго прадпрыемства, і шафёрам, і грузчыкам, і таваразнаўцам. І пасля такой нагрузкі ігра на гармоніку ды вячэрняя сустрэча з сябрамі-артыстамі — як лекі!

— Дык колькі пайшло вашых грошай на ўтрыманне "Жывіцы"?

— 43 мільёны рублёў толькі на музычныя інструменты: акардэаваны баян, кантрабас, скрыпка. Ёсць камп'ютар, мікшарны пульт, мікрафоны, гукаўзмацняльнікі, дынамікі...

— А ў вас як у прыватніка-спонсара ёсць нейкія льготы ў падаткаабкладанні?

— Калі шчыра, нават не задумваўся над гэтым пытаннем. Зразумейце, справа тут у іншым: я ад "Жывіцы" задавальненне атрымліваю, таму, як магу, і падсілкоўваю гэтае задавальненне. У нашым рэпертуары ёсць і аўтарскія творы, але збольшага — беларускія народныя песні. Тыя, што мама спявае. Ці ж можна гэтай спадчынай грэбаваць?!

— Пры якіх умовах пачнуць з'яўляцца такія спонсары, як вы? Спрацоўвае формула "мне гэта выгадна"?

— Я тут вось што хачу зазначыць. Мне ў фінансаванні ансамбля аказваюць дапамогу і старыя сябры, якія таксама займаюцца ў рэспубліцы прыватным бізнесам. І справа ў тым, што кожны з іх мае музычную адукацыю. І "выгоду" яны шукаюць, напэўна, не эканамічную.

— Чалавек тады неаб'якавы да культуры і мастацтва, калі належнае выхаванне мае, уласную сацыяльную значнасць усвядоміў. Такіх бізнесменаў прынята называць "сацыяльна арыентаванымі".

— Мы цудоўна разумеем, якая эканамічная сітуацыя сёння няпростая. Вось спланавалі выезд у нейкую вёску раёна, а ў аддзела культуры на той момант — ні паліва, ні транспарту вольнага, а глядачы ўжо папярэджаны. Такія паездкі таксама фінансую асабіста.

— Вы і па сёння працуеце на палову стаўкі акампаніятара аўтаклуба?

Аляксандр Кавалёў (у цэнтры) і ўдзельнікі ансамбля Уладзімір Кавалёў, Аксана Любашанка, Наталля Базылева.

— Так. І "Жывіца" афіцыйна лічыцца калектывам менавіта пры аўтаклубе... З гэтай нагоды хачу вось якое пытанне ўзняць. Паводле Палажэння, для калектыву са званнем "народны" прадугледжана да трох ставак, у тым ліку хормайстра і канцэртмайстра. У нас іх пакуль няма. Самі распісваем галасы, рыхтуем усю партытуру для інструментаў. Хацелася б, каб раён усё ж гэтыя стаўкі нам выдаткаваў. Справа не ў маёй асабістай матэрыяльнай зацікаўленасці. А для іншых удзельнікаў "Жывіцы" гэты нюанс — істотны...

І — кароткае рэзюмэ гутаркі. Апошнія словы Кавалёва — як лагічны працяг агульнарэспубліканскага дыялога паміж дзяржавай і прыватным бізнесам, што сацыяльна арыентуецца цяпер на падтрымку нацыянальнай культуры. Калі дыялог гэты вясці на роўных, тады, напэўна, і паболей гэтых "Жывіц" і іх неаб'якавых спонсараў.